

SOSIAL İŞ VƏ İNSAN HÜQUQLARI

SOSIAL İŞ VƏ İNSAN HÜQUQLARI

UBUNTU

TƏLİM KİTABÇASI
BAKİ 2023

Müəlliflər:

Zamin Zəkiyev
Nərmin Həmzəyeva
Cəmil Əhmədzadə

Qrafik Dizaynerlər:

Nəzrin Məmmədova
Fuad Məmmədov

ubuntu

i am because we are

“Azadlıq əsasını və insan haqlarını
tutan tərəf qalib gələcəkdir.”

Məhəmməd Əmin Rəcəbov

Sosial işçi andı

Bir sosial işçi kimi, mən hər bir fərdin ləyaqətini və dəyərini qorumağa, sosial ədalət təşviq etməyə və cəmiyyətin ehtiyaclarına xidmət etməyə söz verirəm. Mən aşağıdakı dəyərlərə və prinsiplərə sadıq qalacağam:

- Mən fərdlərin, ailələrin və icmaların rifahını və ehtiyaclarını prioritetləşdirəcəyəm.
- Mən mədəniyyət, din, irq, etnik mənsubiyyət, cins, cinsi oriyentasiya, yaş, qabiliyyət və sosial-iqtisadi statusdakı fərqlər də daxil olmaqla müxtəlifliyə hörmət və ehtiram göstərəcəyəm.
- Mən fərdlərin və icmaların hüquq və maraqlarını müdafiə edəcəyəm və onların həyatları ilə bağlı əsaslandırılmış qərarlar qəbul etmələri üçün səlahiyyətlər verməyə çalışacağam.
- Mən bilik, bacarıq və təcrübəmi sosial dəyişikliyi təşviq etmək və sosial ədalətsizlikləri aradan qaldırmaq üçün istifadə edəcəyəm.
- Təcrübəmin bütün aspektlərində yüksək peşəkarlıq və etik davranış standartlarını qoruyacağam.
- Təcrübəmi təkmilləşdirmək və sosial iş sahəsini inkişaf etdirmək üçün davamlı öyrənməyə və peşəkar inkişaf məşğul olmağa davam edəcəyəm. Mən bu andı könüllü olaraq, xidmət etdiyim insanlara, sosial iş peşəsinə və bütövlükdə cəmiyyətə qarşı məsuliyyətimin dərk edilməsi ilə qəbul edirəm.

Mündəricat

1.Giriş	8
Bələdçi kitabın məqsədi İnsan hüquqlarının təşviqində və qorunmasında sosial işin əhəmiyyəti İnsan Hüquqlarını Anlamaq	
2. İnsan hüquqlarının tərfi	12
Beynəlxalq insan hüquqları çərçivələri və bəyannamələr Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi (UDHR) və onun əsas prinsipləri Dünyada qəbul edilmiş əsas insan hüquqları konvensiya və bəyannamələri. Azərbaycanın qoşulduğu insan hüquqlarına dair beynəlxalq konvensiyaların və sənədlərin siyahısı	
3. Pozitiv və Neqativ hüquqlar	19
Pozitiv və Neqativ Hüquqlar Dövlətin Pozitiv və Neqativ Öhdəlikləri	
4. Birinci, İkinci və Üçüncü Nəsil Hüquqlar	22
5.Sosial İş və İnsan Hüquqları əlaqəsi	26
Sosial iş və insan hüquqlarının kəsişməsi İnsan hüquqlarının inkişafında sosial işin rolu	
6. Əsas İnsan Hüquqları Problemləri	29
Ayrı-seçkilik və bərabərlik Təhsilə və səhiyyəyə çıxış Yoxsulluq və iqtisadi ədalət Gender bərabərliyi və qadın hüquqları LGBTQ+ hüquqları Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları Qaçqınların və miqrantların hüquqları	
7. İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi və Aktivizm	43
İnsan hüquqlarının müdafiəsində ictimai vəkilliyin əhəmiyyəti Effektiv insan hüquqları müdafiəsi üçün metod və üsullar	

8. Etik Dilemmalar və Çətinliklər

47

Sosial işdə və insan hüquqları fəaliyyətində etik mülahizələr
Bir-birinə zidd olan hüquq və maraqların balanslaşdırılması
Mədəni relativizm və kontekstual mürəkkəbliklərlə məşğul olmaq

9. Resurslar

53

Sosial iş və insan hüquqları sahəsində çalışan təşkilatlar və şəbəkələr
İnsan hüquqları məlumatlarına daxil olmaq üçün onlayn platformalar və
məlumat bazaları

10. Keys Nümunələri və Ən Yaxşı Təcrübələr

55

Uğurlu sosial iş müdaxilələrini nümayiş etdirən real həyat nümunələri
İnsan hüquqları problemlərinin həllinə innovativ yanaşmaların vurğulanması

11. Test

60

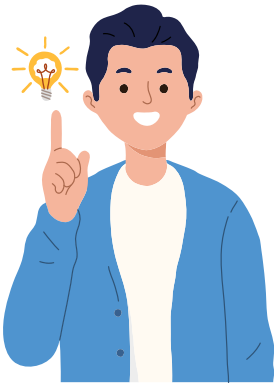
1. GİRİŞ

Sosial iş və onun insan hüquqlarının təşviqi və qorunmasındakı həyati rolu haqqında bu geniş bələdçi kitabçasına xoş gəlmisiniz. Davamlı sosial bərabərsizliklər, ayrı-seçkilik və ədalətsizliklərlə şahid olduğumuz dünyada bu kitab sosial iş və insan hüquqları arasında kritik əlaqənin geniş və əhatəli tədqiqini təmin etmək məqsədi daşıyır. Kitab, sosial işçilər, praktikantlar, tələbələr və insan hüquqları prinsiplərini inkişaf etdirməyə və bütün şəxslərin hüquq və ləyaqətini müdafiə etməyə sadıq olan fərdlər üçün mənbə kimi xidmət edəcək.

Bələdçi kitabın məqsədi:

Bu bələdçi kitabın məqsədi insan hüquqları sahəsində sosial işin əsas əhəmiyyətini dərk etməyimizi dərinləşdirməkdir. O, sosial iş və insan hüquqlarının qarşılıqlı əlaqəsini vurğulamağa, onların ortaq məqsəd və prinsiplərini nümayiş etdirməyə çalışır. Bu sahələr arasındakı çoxşaxəli əlaqəni araşdıraraq, bu kitab sosial işçilərə insan hüquqları prinsiplərini gündəlik təcrübələrinə inteqrasiya etmək üçün zəruri olan bilik, bacarıq və praktik strategiyalarla gücləndirmək məqsədi daşıyır.

Əsasən, bu bələdçi kitab sosial işçilərini sosial ədalət, bərabərlik və fərdlərin və icmaların rifahını təşviq etməkdə təsirli dəyişiklik öncüləri olmaq üçün ruhlandırmaq stəyir. Sosial iş kontekstində insan hüquqlarının geniş tədqiqi vasitəsilə oxucular insan hüquqlarının pozulması və sistemli ədalətsizliklərin həllində sosial işin transformasiya potensialı haqqında hərtərəfli anlayış əldə edəcəklər.

İnsan Hüquqlarının Təşviqi və Qorunmasında Sosial İşin Önəmi:

Sosial iş insan hüquqlarının təşviqi və qorunmasında həlledici və çox-saxəli rol oynayır. İnsan hüquqlarının pozulmasına səbəb olan struktural maneələri, sosial bərabərsizlikləri və güc balanssızlıqlarını başa düşmək və onlara müraciət etməklə, sosial işçilər fəal şəkildə bütün fərdlərin inkişaf edə biləcəyi əhatəli, hüquqlara hörmət edən mühitlər yaratmağa çalışırlar. Bu bölmə insan hüquqlarının inkişafında sosial işin geniş və hərtərəfli əhəmiyyətindən bəhs edir.

① İnsan ləyaqətini qorumaq:

Sosial işin mərkəzində hər bir fərdin xas dəyər və ləyaqətinə sarsılmaz sadıqlıq dayanır. Bu, bütün insanların əsas hüquqlarının bərabər dəyərini və hüququnu vurğulayan insan hüquqları çərçivələrində təsbit edilmiş prinsiplərlə sıx uyğunlaşır. Sosial işçilər insan ləyaqətinin tanınması və qorunmasının müdafiəsində, insan hüquqlarının tam həyata keçirilməsinə xələl gətirən ayrı-seçkilik yaradan təcrübələrə və cəmiyyət normalarına qarşı çıxmaqda mühüm rol oynayırlar.

② Ədalət və bərabərlik naminə ictimai vəkillik:

Sosial iş sosial ədalət və bərabərliyə dərin bağlıdır. Sosial işçilər insan hüquqlarının prinsiplərini qəbul etməklə sistemli maneələri aradan qaldırmaq və bərabərsizlik və marjinalaşmanı davam etdirən güc balanssızlıqlarını aradan qaldırmaq üçün yorulmadan çalışırlar. Onlar bərabər imkanları, resurslara çıxışı və gəlirin ədalətli bölüşdürülməsini təşviq edən siyasət, qanunvericilik və təcrübələri müdafiə edir, insan hüquqlarının hamı üçün qorunduğu ədalətli və bərabər cəmiyyət yaratmağı hədəfləyir.

③ Marjinalaşdırılmış və həssas insanların gücləndirilməsi:

Sosial işçilər insan hüquqlarının pozulması ilə bağlı qeyri-bərabər mənəşə riskiylə üzləşən təcrid olunmuş və həssas əhəliyə dəstək və səlahiyyətlərin verilməsində ön sıralardadırlar. İstər yoxsulluq, ayrı-seçkilik, zorakılıq və ya köçkünlüyün təsirinə məruz qalan fərdlər və icmalarla işləməkdən asılı olmayaraq, sosial işçilər öz səlahiyyətlərini, öz müqəddəratını təyin etmə qabiliyyətini və hüquqlarını həyata keçirmək imkanlarını artırmaq üçün bir sıra xidmətlər, müdaxilələr və vəkillik

söyləri göstərir. Tez-tez susdurulan və ya diqqətdən kənarda qalanların səslərini gücləndirməklə sosial işçilər inklüzivliyi təşviq edir və sistemli maneələrə meydan oxuyurlar.

④ İnsan rifahına kompleks yanaşma:

Sosial iş fərdlərin hüquq və ləyaqətinin onların fiziki, emosional, sosial və iqtisadi rifahı ilə iç-içə olduğunu qəbul edərək, insanın rifahına bütöv bir nəzər salır. İnsan hüquqları çərçivələri eyni şəkildə mülki, siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni hüquqların qarşılıqlı asılılığını qəbul edir və bu ölçülərin bölünməzliyini və qarşılıqlı əlaqəsini vurğulayır. Sosial işçilər çoxşaxəli ehtiyaclarını həll etmək və hərtərəfli insan inkişafını təşviq etmək üçün fərdlər, ailələr və icmalarla işləyərək bu kompleks yanaşmanı qəbul edirlər.

⑤ Sistemləri dəyişdirmək və təbliğat (advocacy):

Sosial iş həm birbaşa təcrübəni, həm də sistem səviyyəsində dəyişiklikləri əhatə edir. İnsan hüquqlarının pozulmasının çox vaxt sistemli ədalətsizliklərdən qaynaqlandığını dərk edən sosial işçilər təzyiqliki strukturlara meydan oxumaq və sistemli dəyişiklik yaratmaq üçün təbliğat, siyasətin hazırlanması və icma təşkilatçılığı fəaliyyətləri ilə məşğul olurlar. Sosial işçilər sosial siyasətlərə, institutlara və qanunvericiliyə təsir etməklə, insan hüquqlarının qorunduğu, fərdlərin və icmaların inkişafı üçün şəraitin yaradıldığı daha ədalətli və əhatəli cəmiyyət yaratmağa çalışırlar.

► İnsan Hüquqlarını Anlamaq

İnsan hüquqları milliyətindən, etnik mənsubiyətindən, dinindən, cinsindən və ya hər hansı digər xüsusiyyətlərindən asılı olmayaraq, bütün insanların təbii olaraq sahib olduqları əsas hüquq və azadlıqlardır. Onlar universal, ayrılmaz və bölünməz hesab olunur, insan ləyaqətinin, bərabərliyinin və ədalətinin əsasını təşkil edir.

İnsan hüquqları fərdlərin rifahını və əsas azadlıqlarını qorumaq və təşviq etmək məqsədi daşıyan mülki, siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni hüquqların geniş spektrini əhatə edir.

İnsan hüquqlarının əsas ölçüləri bunlardır:

1.Mülki və siyasi hüquqlar:

Mülki və siyasi hüquqlar fərdlərin azadlıqlarının qorunmasına, onların qərarların qəbulu proseslərində iştirakının təmin edilməsinə və şəxsi toxunulmazlığının qorunmasına diqqət yetirir. Bu hüquqlara yaşamaq hüququ, azadlıq və şəxsi toxunulmazlıq daxildir; söz, ifadə və toplaşma azadlığı; ədalətli məhkəmə araşdırması hüququ; və işgəncənin, əsassız həbsin və ayrı-seçkiliyin qadağan edilməsi.

2.İqtisadi və Sosial Hüquqlar:

İqtisadi və sosial hüquqlar fərdlərin ləyaqətli həyat sürməsi üçün zəruri olan maddi və sosial şəraiti nəzərdə tutur. Bunlar təhsil, səhiyyə, qida, mənzil, məşğulluq, sosial təminat və mədəni iştirakla bağlı hüquqları əhatə edir. Bu hüquqlar iqtisadi və sosial rifahın vacibliyini insan ləyaqətinin ayrılmaz hissəsi kimi qəbul edir və sosial ədalət və bərabərlik üçün çərçivə təmin edir.

3.Mədəni hüquqlar:

Mədəni hüquqlar fərdlərin mədəni həyatda iştirak etmək, öz mədəni irslərindən istifadə etmək və öz mədəni kimliklərini sərbəst ifadə etmək hüququnu təsdiq edir. Onlar dil, bədii ifadə, mədəni ənənələr və mədəni resurslara çıxış hüququnu əhatə edir. Mədəni hüquqlar mədəni müxtəlifliyin vacibliyini tanıyır və azlıqların mədəniyyətlərinin qorunmasını və mədəni irsin qorunmasını təmin edir.

4.Kollektiv hüquqlar:

Kollektiv hüquqlar fərdlər və icmalar qruplarına aiddir, onların öz müqəddəratını təyin etmə, iştirak və inkişaf hüquqlarını təmin edir. Bu hüquqlar yerli xalqların, azlıqların və digər təcrid olunmuş qrupların öz mədəni, dini və linqvistik kimliklərini qorumaq hüquqlarını, habelə torpaq, resurslar və siyasi təmsilçilik hüquqlarını əhatə edir.

İnsan hüquqları təkəcə qanuni hüquqlar deyil, həm də fərdlər, icmalar və hökumətlər arasında münasibətləri istiqamətləndirən əxlaqi və etik prinsiplərdir. Onlar sosial birlik, ədalət və insan ləyaqətinin təşviqi üçün çərçivə təmin edir. İnsan hüquqları beynəlxalq və regional insan hüquqları sənədlərində, milli konstitusiyalarda və qanunlarda təsbit edilmişdir. Onlar hökumətlər, qurumlar və fərdlər üçün bu hüquqlara hörmət etmək, qorumaq və yerinə yetirmək üçün öhdəliklər qoyurlar.

İnsan hüquqlarını qorumaq və təşviq etməklə cəmiyyətlər hər bir fərdin xas dəyərini və bərabərliyini qiymətləndirən, hamı üçün azadlığı, ədaləti və davamlı inkişafı təşviq edən dünya yaratmağa çalışır.

2. İnsan hüquqlarının tərfi və xüsusiyyətləri

İnsan hüquqları insanlıq xüsusiyyətinə görə bütün fərdlərə xas olan əsas hüquq və azadlıqlardır. Onlar milliyyətindən, etnik mənsubiyyətindən, cinsindən, dinindən və ya hər hansı digər xüsusiyyətindən asılı olmayaraq hər bir insanın sahib olduğu əsas hüquqlar kimi hamı tərəfindən tanınır və qorunur. İnsan hüquqları hər bir fərdin ləyaqətini, bərabərliyini və rifahını təmin etmək məqsədi daşıyan mülki, siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni hüquqların geniş spektrini əhatə edir.

İnsan hüquqları öz mahiyyətini müəyyən edən və digər hüquq növlərindən fərqləndirən bir sıra əsas xüsusiyyətlərə malikdir. Bu xüsusiyyətlərə aşağıdakılar daxildir:

Universallıq: İnsan hüquqları milliyyətindən, etnik mənsubiyyətindən, cinsindən, dinindən və ya hər hansı digər xüsusiyyətindən asılı olmayaraq bütün fərdlərə xasdır. Onlar ayrı-seçkilik və fərq qoymadan hər bir insana universal şəkildə şamil edilir. Hər bir fərd sadəcə insan olduğuna görə insan hüquqlarına malikdir.

Ayrılmazlıq: İnsan hüquqları xas və ayrılmaz hesab olunur. Bu o deməkdir ki, onları götürmək, ötürmək və ya imtina etmək olmaz. Heç bir fərd və ya hakimiyyət qanuni olaraq kimisə insan hüquqlarından məhrum edə bilməz, fərdlər də öz hüquqlarından əl çəkə bilməz.

Bölməzlik: İnsan hüquqları bir-biri ilə bağlıdır və bir-biri asılıdır. Onlar o mənada bölünməzdir ki, bir hüququn həyata keçirilməsi çox vaxt digər hüquqların həyata keçirilməsindən asılıdır. Mülki, siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar hamısı bir-biri ilə bağlıdır və fərdin ümumi rifahına və ləyaqətinə töhfə verir.

Beynəlxalq İnsan Hüquqları Çərçivələri və Bəyannamələri

Beynəlxalq insan hüquqları çərçivələri və bəyannamələri global miqyasda insan hüquqlarının təşviqi və qorunması üçün əsas təlimat və standartlar rolunu oynayır. Bu bölmə müasir insan hüquqları sisteminin əsasını təşkil edən əsas beynəlxalq sənədlərin və bəyannamələrin əhəmiyyətini və təsirini araşdırır.

✓ Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi (UDHR):

1948-ci ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyası tərəfindən qəbul edilmiş Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi insan hüquqları tarixində əlamətdar sənəddir. O, bütün fərdlərə xas olan mülki, siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni hüquqların geniş spektrini müəyyən edir. UDHR universallıq prinsipini təsbit edir və insan hüquqlarının milliyyətindən, etnik mənsubiyyətindən, cinsindən, dinindən və ya hər hansı digər xüsusiyyətindən asılı olmayaraq hər bir şəxsə şamil oluna biləcəyini təsdiq edir.

✓ Beynəlxalq İnsan Hüquqları Müqavilələri və Paktları:

UDHR-ə əlavə olaraq, xüsusi insan hüquqlarını daha da inkişaf etdirmək və qorumaq üçün çoxsaylı beynəlxalq müqavilələr və paktlar hazırlanmışdır. Bunlara daxildir:

✓ Mülki və Siyasi Hüquqlar Haqqında Beynəlxalq Pakt (MHMM):

Yaşamaq hüququ, ifadə azadlığı və ədalətli məhkəmə araşdırması hüququ kimi mülki və siyasi hüquqlara diqqət yetirir.

✓ **Mülki və Siyasi Hüquqlar Haqqında Beynəlxalq Pakt (MHMM):**

İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlara, o cümlədən təhsil hüququ, sağlamlıq hüququ və işləmək hüququna müraciət edir.

Bu müqavilələr iştirakçı dövlətlər üçün onların daxilində təsbit olunmuş hüquqlara hörmət etmək, qorumaq və yerinə yetirmək üçün hüquqi cəhətdən məcburi öhdəliklər müəyyən edir. Onlar milli səviyyədə insan hüquqlarının həyata keçirilməsinə dair monitoring və hesabatların verilməsi mexanizmlərini təmin edir

✓ **Regional İnsan Hüquqları Alətləri:**

Qlobal çərçivədən kənarında, konkret regional kontekstləri və çağırışları həll etmək üçün müxtəlif regional insan hüquqları alətləri yaradılmışdır. Bunlara daxildir:

✓ **Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyası:**

Avropa Şurasına üzv dövlətlərə şamil edilir və ədalətli məhkəmə araşdırması hüququ, fikir, vicdan və din azadlığı və şəxsi toxunulmazlıq hüququ da daxil olmaqla geniş spektrli insan hüquqlarını qoruyur.

✓ **İnsan və Xalqların Hüquqları üzrə Afrika Xartiyası:**

Afrika qitəsində vətəndaş, siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni hüquqları əhatə edən insan hüquqlarını qoruyur. Bu regional alətlər global çərçivəni tamamlayaraq, konkret regional kontekstlərdə insan hüquqlarının təşviqi və müdafiəsini gücləndirir.

✓ **İxtisaslaşdırılmış Bəyannamələr və Konvensiyalar:**

Əsas müqavilələrə əlavə olaraq, bir sıra ixtisaslaşdırılmış bəyannamələr və konvensiyalar insan hüquqlarının spesifik aspektlərinə toxunur. Misal üçün:

— **Uşaq Hüquqları Konvensiyası (UHK):**

Uşaqların rifahı, inkişafı və iştirakı üçün hərtərəfli müdafi müddəaları təmin edən uşaqların hüquqlarına diqqət yetir.

— Yerli Xalqların Hüquqları Bəyannaməsi:

Yerli xalqların öz müqəddəratını təyinetmə, torpaq hüquqları və mədəni qorunma hüququ da daxil olmaqla hüquqlarını tanıyır.

Bu ixtisaslaşdırılmış alətlər inklüzivliyin və həssas əhalinin müdafiəsinin vacibliyini vurğulayaraq, konkret qrupların unikal ehtiyaclarına və hüquqlarına müraciət edir.

Beynəlxalq insan hüquqları çərçivələrinin və bəyannamələrinin mövcudluğu insan hüquqlarının prinsip və standartlarına ümumi anlaşma və öhdəliklər yaradır. Onlar milli və beynəlxalq səviyyələrdə ictimai vəkillik, siyasətin inkişafı və qanunvericilik bazaları üçün əsas yaradır. Bu sənədləri ratifikasiya etməklə və həyata keçirməklə dövlətlər insan hüquqlarının qorunmasına sadıq olduqlarını nümayiş etdirirlər və beynəlxalq mexanizmlər vasitəsilə pozuntulara görə məsuliyyət daşıya bilərlər.

Bununla belə, qeyd etmək lazımdır ki, bu çərçivələr və bəyannamələr mühüm standartları müəyyən etsə də, onların effektivliyi dövlətlərin siyasi iradəsindən və öhdəliklərindən, habelə vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının və şəxslərin yerlərdə insan hüquqlarının təşviqi və qorunmasında fəal iştirakından asılıdır.

Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi (UDHR) və onun əsas prinsipləri

Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi (ÜİHB) 10 dekabr 1948-ci ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyası tərəfindən qəbul edilmiş əlamətdar sənəddir. O, milliyyətindən, etnik mənsubiyyətindən, cinsindən, dinindən asılı olmayaraq bütün insanların sahib olduqları əsas hüquq və azadlıqları əks etdirir. , və ya hər hansı digər status. UDHR geniş mülki, siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni hüquqları əhatə edən 30 maddədən ibarətdir. UDHR-nin əsas prinsipləri bunlardır:

- ① **Universallıq və ayrılmazlıq:** UDHR insan hüquqlarının universal olduğunu və ayrı-seçkilik olmadan bütün fərdlərə şamil edildiyini bildirir. Bu hüquqlar bütün insanlara xasdır və əlindən alınə və ya başqasına verilə bilməz.
- ② **Bərabərlik və ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi:** UDHR bərabərlik prinsipini dəstəkləyir və bildirir ki, bütün fərdlər azad, ləyaqət və hüquqlar baxımından bərabər doğulur. O, irqinə, rənginə, cinsinə, dilinə, dininə, siyasi və ya digər əqidəsinə, milli və ya sosial mənşəyinə, mülkiyyətinə, doğumuna və ya digər statusuna görə ayrı-seçkiliyi qadağan edir.
- ③ **Əsas Azadlıqlar:** UDHR bir sıra əsas azadlıqları, o cümlədən fikir, vicdan, din, ifadə, dinc toplaşmaq və birləşmək azadlığını tanıyır və qoruyur. Bu azadlıqlar fərdlərin və cəmiyyətlərin inkişafı və rifahı üçün vacibdir.
- ④ **Yaşamaq, Azadlıq və Təhlükəsizlik Hüququ:** UDHR insanın yaşamaq, azadlıq və təhlükəsizlik hüququnu təsdiq edir. O, işgəncə, qəddar, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftar və ya cəzanı, özbaşına həyat və ya azadlıqdan məhrum etməyi qadağan edir.
- ⑤ **Ədalətli və qərəzsiz məhkəmə araşdırması hüququ:** İHNB ədalətli və qərəzsiz məhkəmə araşdırması hüququnu, o cümlədən təqsirsizlik prezumpsiyası, vəkil hüququ və müstəqil və qərəzsiz məhkəmə tərəfindən dinlənilmək hüququnu vurğulayır.
- ⑥ **Sosial və İqtisadi Hüquqlar:** UDHR sosial və iqtisadi hüquqların, o cümlədən işləmək hüququ, ədalətli və əlverişli iş şəraiti, sosial təminat, adekvat həyat səviyyəsi, o cümlədən qida, geyim və mənzil və təhsil və mədəni iştirak.
- ⑦ **İştirak və öz müqəddəratını təyinetmə hüququ:** İHNB cəmiyyətin mədəni, siyasi, iqtisadi və sosial həyatında iştirak etmək hüququnu tanıyır. O, həm də öz müqəddəratını təyinetmə hüququnu tanıyır ki, bu da öz siyasi statusunu sərbəst müəyyən etmək və iqtisadi, sosial və mədəni inkişafı həyata keçirmək hüququnu özündə ehtiva edir.
- ⑧ **Həmrəylik və Beynəlxalq Əməkdaşlıq:** UDHR insan hüquqlarının təşviqi və müdafiəsində millətlər və fərdlər arasında həmrəyliyin və əməkdaşlığın vacibliyini vurğulayır. O, insan hüquqlarına hörmət mədəniyyətini inkişaf etdirmək üçün qlobal öhdəliyə çağırır.

Bu prinsiplər insan hüquqlarına dair sonrakı müqavilə və konvensiyaların inkişafı üçün rəhbər prinsiplər rolunu oynayaraq UDHR-nin əsası təşkil edir. UDHR milli və beynəlxalq səviyyədə insan hüquqlarının müdafiəsi, siyasətin müəyyən edilməsi və hüquqi çərçivələr üçün geniş qəbul edilmiş istinad nöqtəsinə çevrilmişdir.

Dünyada qəbul edilmiş əsas insan hüquqları konvensiya və bəyannamələri.

Dünya ölkələri tərəfindən geniş şəkildə qəbul edilmiş və ratifikasiya edilmiş bir neçə əsas beynəlxalq insan hüquqları konvensiyaları vardır. Əsas konvensiyalardan və onların müvafiq ratifikasiyalarından bəziləri bunlardır:

1. Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi (ÜİHB): Məcburi müqavilə olmasa da, İHNB fundamental insan hüquqları prinsiplərini müəyyən edən təməl sənəddir. BMT-yə üzv olan 193 dövlətin hamısı tərəfindən qəbul edilmişdir.

2. Mülki və Siyasi Hüquqlar Haqqında Beynəlxalq Pakt (MHMM): İCCPR mülki və siyasi hüquqları qoruyan hüquqi cəhətdən məcburi müqavilədir. 2021-ci ilə qədər 173 ölkə tərəfindən ratifikasiya olunub.

3. İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar Haqqında Beynəlxalq Pakt (ICESCR): ICESCR iqtisadi, sosial və mədəni hüquqları qoruyan digər hüquqi qüvvəyə malik müqavilədir. Onu 171 ölkə ratifikasiya edib.

4. Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi haqqında Konvensiya (CEDAW): CEDAW gender bərabərliyinə və qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılmasına yönəlmiş müqavilədir. Onu 189 ölkə ratifikasiya edib.

5. İşgəncə və digər qəddar, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftar və ya cəzaya qarşı Konvensiya (CAT): CAT işgəncə və digər qəddar rəftar növlərini qadağan edən müqavilədir. Onu 169 ölkə ratifikasiya edib.

6. Uşaq Hüquqları Konvensiyası (UHK): UHK uşaqların hüquqlarını qoruyan hərtərəfli müqavilədir. O, 196 ölkə tərəfindən ratifikasiya edilib və bu, tarixdə ən çox ratifikasiya edilmiş insan hüquqları müqaviləsi olub.

7. Əlilliyi olan Şəxslərin Hüquqlarına dair Konvensiya (ƏİHK): CRPD əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarının təşviqinə və qorunmasına yönəlmiş müqavilədir. Onu 186 ölkə ratifikasiya edib.

8. Bütün əməkçi miqrantların və onların ailə üzvlərinin hüquqlarının müdafiəsi haqqında Beynəlxalq Konvensiya: Bu konvensiya əməkçi miqrantların və onların ailələrinin hüquqlarına toxunur. 2021-ci ildən etibarən 57 ölkə tərəfindən ratifikasiya edilmişdir.

Azərbaycanın qoşulduğu insan hüquqlarına dair beynəlxalq konvensiyaların və sənədlərin siyahısı:

Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi (ÜİHB): Azərbaycan 1992-ci ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatına qoşulmuş və İHNB-ni təsdiq etmişdir.

Mülki və Siyasi Hüquqlar Haqqında Beynəlxalq Pakt (MHMM): Azərbaycan 1992-ci ildə MHMM-i ratifikasiya edib.

İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar üzrə Beynəlxalq Pakt (ICESCR): Azərbaycan ICESCR-ı 1992-ci ildə ratifikasiya edib.

Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi haqqında Konvensiya (CEDAW): Azərbaycan CEDAW-ı 1995-ci ildə ratifikasiya edib.

İşgəncə və digər qəddar, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftar və ya cəzaya qarşı Konvensiya (CAT): Azərbaycan CAT-ı 1998-ci ildə ratifikasiya edib.

Uşaq Hüquqları Konvensiyası (UHK): Azərbaycan UHK-nı 1992-ci ildə ratifikasiya edib.

Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyası (AİHM): Azərbaycan 2002-ci ildə Avropa Şurasına qoşulmuş və AİHM-i ratifikasiya etmişdir.

Qeyd etmək vacibdir ki, qoşulma və ya ratifikasiya ili Azərbaycanın bu konvensiyalara və sənədlərə rəsmi olaraq nə vaxt qoşulduğunu və bununla da onların üzərinə götürdüyü öhdəlikləri və öhdəlikləri qəbul etdiyini göstərir. Bu sənədlərə qoşulmaqla Azərbaycan bu

3. Pozitiv və Neqativ hüquqlar

Pozitiv və Neqativ Hüquqlar

Pozitiv və neqativ hüquqlar fərdlərin sahib olduğu iki fərqli hüquq kateqoriyasıdır. Onlar dövlət və digər qurumlar tərəfindən müxtəlif növ öhdəlikləri təmsil edirlər. Budur hər birini aşağıdakı kimi təsvir etmək olar:

1. Pozitiv hüquqlar: Hüquqlar və ya səlahiyyətlə kimi də tanınan pozitiv hüquqlar onların yerinə yetirilməsini təmin etmək üçün dövlət və ya müvafiq orqanlar tərəfindən aktiv müdaxiləni və ya resursların təmin edilməsini tələb edən hüquqlara aiddir. Bu hüquqlar dövlətin üzərinə fərdlərin öz hüquqlarından tam istifadə etmələri üçün pozitiv addımlar atmaq vəzifəsi qoyur. Pozitiv hüquqlar adətən ləyaqətli həyat üçün zəruri olan əsas xidmətlərə və resurslara çıxışı əhatə edir. Pozitiv hüquqların bəzi nümunələri bunlardır:

a) Təhsil hüququ: Bu, dövlətin pulsuz və icbari təhsili təmin etmək, məktəblər və təhsil müəssisələri yaratmaq və bütün fərdlərin keyfiyyətli təhsilə çıxışını təmin etmək öhdəliyini ehtiva edir.

b) Səhiyyə hüququ: Bu, dövlətin səhiyyə sistemlərinin yaradılması və saxlanması, səhiyyə xidmətlərinə çıxışın təmin edilməsi, əsas dərman vasitələrinin mövcudluğunun təmin edilməsi və ictimai səhiyyə təşəbbüslərinin təşviq edilməsi üzrə məsuliyyətini nəzərdə tutur.

c) Mənzil hüququ: Buraya dövlətin adekvat mənzil əldə etmək imkanını təmin etmək, məcburi köçürmələrdən qorumaq və əlverişli mənzil proqramlarını həyata keçirməklə evsizliyin aradan qaldırılması vəzifəsi daxildir.

Pozitiv hüquqlar çox vaxt bütün fərdlərin bərabər çıxışını və imkanlarını təmin etmək üçün dövlət tərəfindən əhəmiyyətli investisiya və fəal müdaxilə tələb edir. Onlar sosial rifahı təşviq etmək, bərabərsizlikləri azaltmaq, fərdlərin və icmaların rifahının yüksəldilməsinə yönəlib.

2. Neqativ hüquqlar: “azadlıq hüquqları” və ya “azadlıq” kimi də adlandırılan neqativ hüquqlar dövlətdən və digər qurumlardan şəxsin həyatının, seçimlərinin və ya azadlıqlarının müəyyən aspektlərinə müdaxilə etməkdən çəkinməyi tələb edən hüquqlardır. Neqativ hüquqlar dövlətin və başqalarının hərəkətlərinə məhdudiyətlər qoyur və ilk növbədə fərdi azadlıqların qorunmasına diqqət yetirir. Neqativ hüquqlara misal olaraq:

a) Söz azadlığı hüququ: Bu, senzura və ya dövlətin müdaxiləsi olmadan öz fikirlərini, ideyalarını və inanclarını ifadə etmək hüququnu əhatə edir.

b) Dini etiqad azadlığı hüququ: Bu, təqib və ya məcburiyyət olmadan öz dinini və ya əqidəsini etiqad etmək və etiqad etmək hüququnu ehtiva edir.

c) Məxfilik hüququ: Bura şəxsi məxfilik hüququ, qeyri-qanuni nəzarətdən müdafiə və şəxsi məlumatlara nəzarət daxildir.

Neqativ hüquqlar müdaxilə etməməyin və fərdi muxtariyyətin və öz müqəddəratını təyin etmə hüququnun tanınmasının vacibliyini vurğulayır. Onlar hakimiyyətdən potensial sui-istifadə hallarına qarşı qoruyucu vasitə kimi xidmət edir və fərdlərin öz maraqlarını həyata keçirməkdə və əsassız müdaxilə olmadan həyatlarını yaşamaqda azad olmasını təmin edirlər.

Qeyd etmək lazımdır ki, pozitiv və neqativ hüquqlar bir-birini istisna etmir, əksinə tamamlayır. Onlar insan hüquqlarının ümumi çərçivəsində birgə yaşayır və bir-birini dəstəkləyirlər. Hər iki hüquq növünün tanınması və qorunması ədalətli və ədalətli cəmiyyətin təşviqi üçün vacibdir, burada fərdlər həm ləyaqətli həyat üçün zəruri resurslardan (pozitiv hüquqlar), həm də fərdi azadlıqlarından (neqativ hüquqlar) istifadə etmək azadlığından istifadə edə bilirlər.

Dövlətin Pozitiv və Neqativ Öhdəlikləri

Dövlətin pozitiv və neqativ öhdəlikləri dövlətin fərdlər və icmalar qarşısında daşdığı iki fərqli növ məsuliyyət və ya vəzifədir. Bu öhdəliklər pozitiv hüquqların yerinə yetirilməsinə və neqativ hüquqlara hörmətə uyğundur. Bunaları belə izah etmək olar:

Pozitiv öhdəliklər: Pozitiv öhdəliklər dövlətin pozitiv hüquqların keçirilməsini və fərdlərin rifahını təmin etmək üçün fəal tədbirlər etmək və aktiv müdaxilədə iştirak etmək öhdəliklərinə aiddir. Bu öhdəliklərdə dövlətdən resursların ayrılmasını, siyasət və proqramların işlənilib hazırlanmasını, müəyyən hüquqların həyata keçirilməsini asanlaşdıran tədbirlər həyata keçirməsini tələb edir. Pozitiv öhdəliklər adətən fərdlərə və icmalara vacib xidmətlərin, imkanların və resursların təmin edilməsini nəzərdə tutur. Dövlətin pozitiv öhdəliklərinə bəzi nümunələr bunlardır:

a) Təhsilə əlçatanlığın təmin edilməsi: Dövlətin təhsil müəssisələrinin yaradılması və saxlanması, keyfiyyətli təhsilin təmin edilməsi və sosial-iqtisadi mənşəyindən və digər xüsusiyyətlərindən asılı olmayaraq bütün fərdlər üçün əlçatan olması kimi pozitiv öhdəliyi var.

b) Səhiyyə xidmətlərinin göstərilməsi: Dövlət bütün vətəndaşlar üçün əlverişli və keyfiyyətli tibbi xidmətə çıxışı təmin etmək üçün səhiyyə sistemlərini, xəstəxanaları, klinikaları və səhiyyə proqramlarını yaratmaq və saxlamaq üçün məsuliyyət daşıyır.

c) Yoxsulluğun və Bərabərsizliyin aradan qaldırılması: Dövlət yoxsulluğun azaldılmasına, gəlir fərqlərinin aradan qaldırılmasına və daha ədalətli cəmiyyəti təmin etmək üçün iqtisadi və sosial inkişafın təşviqinə yönəlmiş siyasət və proqramları həyata keçirməyə borcludur.

Pozitiv öhdəliklər vətəndaşların ümumi rifahını və həyat keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq üçün dövlətdən fəal şəkildə müdaxilə etməli və resurslara investisiya qoymağı tələb edir. Bu öhdəliklər fərdlərin inkişaf etmək üçün bərabər imkanlara malik olduğu ədalətli və inklüziv cəmiyyət yaratmaq üçün çox vacibdir.

Neqativ öhdəliklər: Neqativ öhdəliklər dövlətin fərdlərin neqativ hüquqlarına müdaxilə etməkdən və ya onları pozmaqdan çəkinmək və zifələrinə aiddir. Bu öhdəliklər dövlətin və digər qurumların fəaliyyətinə məhdudiyətlər qoyur və əsas diqqət şəxsi azadlıq və azadlıqlara hörmət və mühafizəyə yönəldir. Neqativ öhdəliklər dövlətdən əsassız müdaxilə olmadan fərdlərin ayrılmaz hüquqlarına hörmət etməyi və qorumağı tələb edir. Dövlətin neqativ öhdəliklərinə bəzi nümunələr bunlardır:

a) İfadə Azadlığının Mühafizəsi: Dövlət söz azadlığını qoruyub saxlamağa borcludur, fərdlərə öz fikirlərini, ideyalarını və inancılarını senzura və ya repressiya olmadan ifadə etməyə imkan verir.

b) İşgəncənin və qeyri-insani rəftarın qarşısının alınması: Dövlət işgəncə, qəddar, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftar və ya cəzani qadağan etməyə və qarşısını almağa, şəxslərin fiziki və psixoloji rifahını təmin etməyə borcludur.

c) Məxfilik Hüquqlarına Hörmət: Dövlət fərdlərin məxfiliyini və şəxsi məlumatlarını qorumaq, qeyri-qanuni nəzarəti və şəxsi həyata icazəsiz müdaxiləni qadağan etməlidir.

Neqativ öhdəliklər dövlətin gücünün məhdudlaşdırılmasının və fərdlərin muxtariyyətinə və ləyaqətinə hörmət edilməsinin vacibliyini vurğulayır. Dövlət müəyyən hərəkətlərdən çəkinməklə şəxslərin öz hüquq və azadlıqlarını əsassız müdaxilə olmadan həyata keçirə bilməsini təmin edir.

Pozitiv və neqativ öhdəliklərin bir-biri ilə əlaqəli və bir-birindən asılı olduğunu qeyd etmək vacibdir. Dövlət pozitiv hüquqların yerinə yetirilməsinin çox vaxt neqativ hüquqlara hörmət edilməsini tələb etdiyini dərk edərək, bu öhdəlikləri balanslaşdırmağa borcludur. Dövlət həm pozitiv, həm də neqativ öhdəlikləri səmərəli şəkildə yerinə yetirməklə insan hüquqlarının, sosial ədalətin və vətəndaşların ümumi rifahının təşviqinə töhfə verə bilər.

4. Birinci, İkinci və Üçüncü Nəsil Hüquqlar

İnsan hüquqlarının üç nəslə bölünməsi tarixi inkişafa və zaman keçdikcə inkişaf edən insan hüquqları anlayışına əsaslanır. Bu, insan rifahının və ləyaqətinin fərqli aspektlərinə toxunaraq, müxtəlif dövrlərdə müxtəlif hüquq növlərinin meydana çıxdığını və vurğulandığını etiraf edir.

Nəsillərə bölünmə insan hüquqlarının müxtəlif ölçülərini və onla həyata keçirilməsində üzləşdiyi çətinlikləri vurğulamağa kömək ed. O, qəbul edir ki, insan hüquqları yalnız vətəndaş və siyasi azadlıqlarla məhdudlaşmır, həm də sosial, iqtisadi, mədəni və kollektiv hüquqları da əhatə edir.

İnsan hüquqlarının, vətəndaş və siyasi hüquqların birinci nəslı fərdi azadlıqlar və dövlət müdaxiləsindən müdafiə uğrunda mübarizə kontekstində yaranmışdır. Bu hüquqlar Maarifçilik dövründə və istibdadla mübarizə dövründə ön plana çıxdı, şəxsi azadlığın, qanun qarşısında bərabərliyin və siyasi iştirakın vacibliyini vurğuladı.

İkinci nəsil insan hüquqları, iqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar İkinci Dünya Müharibəsindən sonra və sosial ədalət və bərabərliyə ehtiyacın tanınması ilə ön plana çıxdı. Bu hüquqlar sosial-iqtisadi bərabərsizlikləri aradan qaldırır və fərdlərin təhsil, səhiyyə və adekvat həyat standartları kimi öz rifahı üçün əsas resurslara və imkanlara çıxışını təmin etmək məqsədi daşıyır.

İnsan hüquqlarının üçüncü nəslı, kollektiv və həmrəylik hüquqları, insan hüquqlarının qarşılıqlı asılılığının tanınması və problemlərin kollektiv və qlobal səviyyədə həllinin vacibliyinə cavab olaraq meydana çıxdı. Bu hüquqlar marjinal qrupların, yerli xalqların hüquqlarına və öz müqəddəratını təyinetmə hüququna diqqət yetirir. Onlar icmanın, mədəni müxtəlifliyin, davamlı inkişafın, sülhün və ətraf mühitin mühafizəsinin təşviqinin vacibliyini vurğulayırlar.

Nəsillərə bölünmə insan hüquqlarının tarixi inkişafını və müxtəlif ölçülərini anlamağa kömək etsə də, bu hüquqların bir-biri ilə əlaqəli və bölünməz olduğunu qəbul etmək vacibdir. Bunların hamısı insan ləyaqətinin, bərabərliyin və ədalətin tam həyata keçirilməsi üçün vacibdir.

● **Birinci Nəsil İnsan Hüquqları (Mülki və Siyasi Hüquqlar):** Mülki və siyasi hüquqlar kimi də tanınan birinci nəsil insan hüquqları 18-ci və 19-cu əsrin sonlarında yaranmışdır. Bu hüquqlar fərdi azadlıqlar və dövlət müdaxiləsinə qarşı müdafiələr ətrafında cəmlənir. Onlara daxildir:

Yaşamaq hüququ: İşgəncələrin, məhkəməsiz qətlərin və soyqırımın qadağan edilməsi də daxil olmaqla, özbaşına həyatdan məhrum edilməkdən azad olmaq hüququ.

Azadlıq və Təhlükəsizlik hüququ: Özbaşına həbsdən, həbsdən və ya həbsdən azad olmaq hüququ və ədalətli məhkəmə araşdırması hüququ.

İfadə Azadlığı: Fikir, inanc və ideyaları senzura və ya təqib olmadan ifadə etmək hüququ.

Toplaşmaq və birləşmək azadlığı: Dinc şəkildə toplaşmaq, birliklər yaratmaq və ictimai işlərdə iştirak etmək hüququ.

Səsvermə hüququ: Azad və ədalətli seçkilər vasitəsilə siyasi prosesdə iştirak etmək hüququ.

Bərabərlik hüququ: İrqi, cinsi, dini və ya digər əsaslara görə ayrı-seçkilikdən azad olmaq hüququ.

Nümunələr: İnsan Hüquqlarının Ümumdünya Bəyannaməsi (UDHR) və Mülki və Siyasi Hüquqlar Haqqında Beynəlxalq Pakt (MHMM) birinci nəsil insan hüquqlarını qoruyan əsas beynəlxalq sənədlərdir.

● **İkinci Nəsil İnsan Hüquqları (İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar):** İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar kimi də adlandırılan ikinci nəsil insan hüquqları 20-ci əsrin ortalarında yaranmışdır. Bu hüquqlar sosial və iqtisadi rifahın təmin edilməsinə, bərabərsizliklərin aradan qaldırılmasına və insan ləyaqəti üçün vacib şərtlərin təmin edilməsinə yönəlib. Onlara daxildir:

Təhsil hüququ: ayrı-seçkilik olmadan keyfiyyətli təhsil almaq və şəxsi inkişafa nail olmaq hüququ.

Sağlamlıq hüququ: Səhiyyə xidmətləri, sanitariya və sağlam ətraf mühitə çıxış hüququ.

Adekvat mənzil hüququ: Təhlükəsiz, təhlükəsiz və sərfəli mənzil əldə etmək hüququ.

İş hüququ və ədalətli şərtlər: işləmək hüququ, ədalətli əmək təhlükəsiz iş şəraiti və həmkarlar ittifaqlarına üzv olmaq hüququ.

Sosial təminat hüququ: Sosial müdafiə hüququ, o cümlədən sosial yardım və müavinətlərə çıxış.

Nümunələr: İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt (ICESCR) və Uşaq Hüquqları haqqında Konvensiya (UHK) ikinci nəsil insan hüquqlarını qoruyan əsas beynəlxalq sənədlərdir.

● **Üçüncü Nəsil İnsan Hüquqları (Kollektiv və Həmrəylik Hüquqları):** Üçüncü nəsil insan hüquqları, tez-tez kollektiv hüquqlar və ya həmrəylik hüquqları kimi xatırlanır, 20-ci əsrin ikinci yarısında ortaya çıxdı. Bu hüquqlar qrup hüquqlarına, icma hüquqlarına və təcrid olunmuş və həssas əhəlinin hüquqlarına diqqət yetirir. Onlara daxildir:

Öz müqəddəratını təyin etmək hüququ: Xalqların öz siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni sistemlərini müəyyən etmək hüququ.

İnkişaf hüququ: Sosial və iqtisadi inkişafda iştirak etmək və ondan faydalanmaq hüququ.

Sülh hüququ: dinc və təhlükəsiz mühitdə yaşamaq hüququ.

Yerli Xalqların Hüquqları: Yerli icmaların öz mədəniyyətlərini, dillərini və torpaq hüquqlarını qorumaq hüquqları.

Sağlam ətraf mühit hüququ: Təmiz, davamlı mühitdə yaşamaq hüququ.

Nümunələr: Yerli Xalqların Hüquqları haqqında Bəyannamə və Əlillərin Hüquqları haqqında Konvensiya (CRPD) üçüncü nəsil insan hüquqlarını qoruyan əsas beynəlxalq sənədlərdir.

Qeyd etmək vacibdir ki, insan hüquqlarının bu nəsilləri bir-biri ilə bağlıdır və bir-birini gücləndirir. Hər nəslin özünəməxsus diqqəti olsa da, onların hamısı insan ləyaqətinin, bərabərliyin və ədalətin ümumi təşviqinə və qorunmasına töhfə verir.

5. Sosial İş və İnsan Hüquqları əlaqəsi

Sosial iş və insan hüquqlarının kəsişməsi

Sosial iş və insan hüquqlarının kəsişməsi ümumi məqsədi paylaşan iki sahənin yaxınlaşmasını təmsil edir: fərdlərin və icmaların rifahını, ləyaqətini və bərabərliyini təşviq etmək. Sosial iş sosial problemlərin həllinə, sosial fəaliyyətin artırılmasına və sosial ədalətin təşviqinə həsr olunmuş bir peşədir. İnsan hüquqları isə hər bir insanın xas ləyaqətini və bərabər dəyərinə itanıyan və qoruyan prinsiplər və standartlar toplusudur.

Onların kəsişməsində sosial iş və insan hüquqları sosial ədalətlə insan hüquqlarının həyata keçirilməsi arasında ayrılmaz əlaqəni vurğulayır. Sosial işçilər qəbul edirlər ki, fərdlər və icmalar öz hüquqlarını tam şəkildə həyata keçirməyə mane olan müxtəlif təzyiqlər, ayrı-seçkilik və bərabərsizlik formaları ilə üzləşirlər. Onlar fərdlərə, xüsusən də təcrid olunmuş və həssas insanlara bu maneələri aşmaq və öz hüquqlarını tələb etmək üçün səlahiyyətlər verməyə çalışırlar.

Sosial işçilər müxtəlif səviyyələrdə insan hüquqlarının müdafiəsində mühüm rol oynayırlar. Onlar birbaşa təcrübə ilə məşğul olurlar, xidmətlərə daxil olurlar və onların hüquqlarını başa düşürlər. Sosial işçilər həmçinin icma inkişafı ilə məşğul olur, struktural bərabərsizlikləri aradan qaldırmaq və sosial dəyişikliyi təşviq etmək üçün icmalarla işləyirlər. Onlar insan hüquqları standartlarını dəstəkləyən qanunvericilik islahatları və siyasətləri müdafiə etmək üçün siyasətçilər və insan hüquqları təşkilatları ilə əməkdaşlıq edirlər.

Bundan əlavə, sosial işçilər insan hüquqları pozuntularının sənədləşdirilməsinə fəal töhfə verir və sistemli ədalətsizliklərə işıq salan araşdırmalarla məşğul olurlar. Onlar məlumatlılığın artırılmasında, icmaların səfərbər olunmasında və insan hüquqlarının təşviqinə və ayrı-seçkilik praktikasına qarşı mübarizəyə yönəlmiş ictimai hərəkətlərdə iştirakda iştirak edirlər.

Sosial iş və insan hüquqlarının kəsişməsi sosial ədalətin effektiv sosial təcrübəsinin ayrılmaz hissəsi olduğuna inamı vurğulayır. O, təkcə fə. ehtiyacların deyil, həm də insan hüquqlarının pozulmasını davam etdirən əsas sosial, iqtisadi və siyasi amillərin həllinin vacibliyini qəbul edir. Sosial iş və insan hüquqlarının kəsişməsini başa düşmək və mənimsəməklə, sosial işçilər inklüziv cəmiyyətlərin inkişaf etdirilməsində, ayrı-seçkiliklə mübarizədə və hər bir fərdin hüquqlarına hörmət edildiyi, qorunduğu və yerinə yetirildiyi bir dünyaya doğru çalışmaqda əhəmiyyətli rol oynaya bilər.

Sosial işin və insan hüquqlarının beş ümumi cəhəti bunlardır:

Sosial Ədalət: Həm sosial iş, həm də insan hüquqları ədaləti, bərabərliyi və fərdlərin və icmaların rifahını təşviq etməyə çalışır.

Gücləndirmə: Hər ikisi fərdlərə öz hüquqlarından istifadə etmək və qərar qəbul etmə proseslərində fəal iştirak etmək üçün səlahiyyətlərin verilməsinin vacibliyini vurğulayır.

Ayrıseçkiliklə mübarizə: Sosial iş və insan hüquqları ayrı-seçkiliyə yol verməmək prinsipini müdafiə edir, mənşəyindən və kimliyindən asılı olmayaraq hamı üçün bərabər rəftar və imkanları müdafiə edir.

İctimai Vəkillik: Həm sosial iş, həm də insan hüquqları marginallaşmış və həssas əhalinin hüquqlarının müdafiəsini və sistemli ədalətsizliklərin aradan qaldırılmasını əhatə edir.

Etik Təcrübə: Sosial iş və insan hüquqları insan ləyaqətinə hörmət, məxfilik və sosial ədalətin təşviqini vurğulayan etik standartlara əsaslanır.

İnsan hüquqlarının inkişafında sosial işin rolu

İnsan hüquqlarının inkişafında sosial işin rolu çoxşaxəlidir və müxtəlif ölçüləri əhatə edir. Sosial işçilər, sosial ədalətə sadıq olan peşəkarlar kimi, müxtəlif təcrübə səviyyələrində insan hüquqlarının inkişafı və təşviqində mühüm rol oynayırlar. İnsan hüquqlarının inkişafında sosial işin rolunun ətraflı izahı belədir:

1. Təbliğat və səlahiyyətləndirmə: Sosial işçilər fərdlər və icmalar, xüsusən də marjinallaşma və həssaslıqla üzləşənlər üçün ictimai vəkil kimi çıxış edirlər. Onlar fərdlərə öz hüquqlarını həyata keçirməyə imkan verir, onlara informasiya, resurslar və mürəkkəb sistemlər və institutlarda hərəkət etmək üçün dəstək verir. Təbliğat vasitəsilə sosial işçilər sistemli bərabərsizlikləri aradan qaldırmaq, ayrı-seçkilik tətbiqlərinə etiraz etmək və xidmət etdikləri şəxslərin hüquqlarını və rifahını təşviq etmək məqsədi daşıyır.

2. Siyasət və Qanunvericilik Dəyişikliyi: Sosial işçilər qanunların və siyasətlərin insan hüquqları prinsiplərinə uyğun olmasını təmin etmək üçün siyasət təhlili, inkişaf və islahatlarla məşğul olurlar. Onlar sosial ədaləti təşviq etmək və fərdlərin və icmaların hüquqlarını qorumaq üçün yerli, milli və beynəlxalq səviyyələrdə siyasət və qanunvericiliyin formalaşdırılmasında fəal iştirak edirlər. Sosial işçilər siyasət qərarlarına təsir etmək və insan hüquqları standartlarını müdafiə edən hüquqi çərçivələri müdafiə etmək üçün təcrübə, araşdırma və sübuta əsaslanan tövsiyələr təqdim edirlər.

3. İcmanın İnkişafı və Bacarıqların Artırılması: Sosial işçilər insan hüquqlarının həyata keçirilməsinə mane olan sosial və struktur maneələri müəyyən etmək və aradan qaldırmaq üçün icmalarla birlikdə işləyirlər. Onlar cəmiyyətin inkişafı təşəbbüslərini asanlaşdırır, sosial dəyişikliyi təşviq etmək üçün əməkdaşlığa, iştiraka və kollektiv fəaliyyətə kömək edir. Sosial işçilər fərdləri və icmaları öz hüquqlarını müdafiə etmək, icma resurslarını inkişaf etdirmək və sosial ədalət üçün səfərbər etmək bacarıqlarını artırmaqla gücləndirirlər.

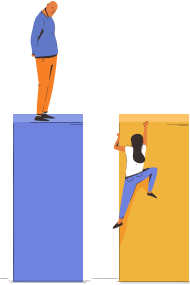
4. Tədqiqat və Sənədləşdirmə: Sosial işçilər insan hüquqları məsələlərinə yönəlmiş tədqiqat və sənədləşdirmə səylərinə töhfə verir. Onlar sosial, iqtisadi və siyasi amillərin insan hüquqlarının pozulması və bərabərsizliklərə təsirini araşdırırlar. Tədqiqat aparmaq və sübutlar toplamaqla sosial işçilər insan hüquqlarının qorunmasına və təşviqinə yönəlmiş siyasət və təcrübə müdaxilələrini məlumatlandırmaq üçün biliklər yaradırlar.

5. Beynəlxalq əməkdaşlıq: Sosial işçilər qlobal miqyasda insan hüquqlarının təşviqi üçün beynəlxalq əməkdaşlıq və tərəfdaşlıqlarda fəal iştirak edirlər. Onlar insan hüquqlarının müdafiəsi və sosial ədalətə həlledici töhfə olunmuş beynəlxalq şəbəkələrdə, konfranslarda və təşkilatlarda iştirak edirlər. Sosial işçilər öz təcrübələrini, təcrübələrini və perspektivlərini insan hüquqlarına dair qlobal diskursa töhfə verir, ən yaxşı təcrübələri bölüşür və insan hüquqları gündəmlərini inkişaf etdirmək üçün müxtəlif ölkələrin peşəkarları ilə əməkdaşlıq edir.

6. Əsas İnsan Hüquqları Problemləri

Ayrı-seçkilik və bərabərlik

Ayrı-seçkilik və bərabərlik insan hüquqları çərçivəsində iki mühüm anlayışdır. Bu anlayışları başa düşmək ədalətli və bərabərhüquqlu cəmiyyətin təşviqi üçün həyati əhəmiyyət kəsb edir. Burada insan hüquqları kontekstində ayrı-seçkilik və bərabərliyin geniş izahı verilmişdir:

Ayrı-seçkilik: Ayrı-seçkilik irq, etnik mənsubiyyət, cins, yaş, din, əlillik və ya cinsi oriyentasiya kimi müəyyən xüsusiyyətlərə görə fərdlərə və ya qruplara qarşı ədalətsiz rəftara aiddir. Bu, insanlara fərqli davranmağı və yalnız bu xüsusiyyətlərə görə onların hüquq və imkanlarını inkar etməyi ehtiva edir.

Ayrı-seçkilik müxtəlif formalarda ola bilər, hər biri ayrı-ayrı şəxslərə və ya qruplara xüsusi xüsusiyyətlərə əsaslanan ədalətsiz və ya qərəzli rəftardan ibarətdir. Buradamisallarla ayrı-seçkiliyin bəzi ümumi formaları verilmişdir:

1. Birbaşa ayrı-seçkilik: Birbaşa ayrı-seçkilik, müəyyən bir xüsusiyyətə görə fərdlərə daha az mənfəət göstərildikdə baş verir.

Nümunələr daxildir:

Məşğulluqda ayrı-seçkilik: İşgötürən yalnız cinsinə və ya irqinə görə ixtisaslı namizədi işə götürməkdən imtina edir.

Mənzil ayrı-seçkiliyi: Ev sahibi dini inanclarına və ya cinsi oriyentasiyasına görə bir şəxsə mənzil kirayə verməsini rədd edir.

Təhsil ayrı-seçkiliyi: Məktəb şagirdi əgər əsasən şəraitlə təmin etmədən əlilliyinə görə xaric edir.

2. Dolayı ayrı-seçkilik: Dolayı ayrı-seçkilik neytral görünə bilən, lakin müəyyən qruplara qeyri-mütənasib şəkildə mənfi təsir göstərən siyasətlərə, təcrübələrə və ya qaydalara aiddir.

Nümunələrə daxildir:

Dil tələbi: Vəzifə üçün vacib olmayan bir iş üçün bir dildə sərbəst danışıq tələbi.

Boy tələbi: İş tapşırıqları ilə birbaşa əlaqəli olmayan, qadınları və ya müəyyən etnik qrupları qeyri-mütənasib şəkildə istisna edə bilən iş üçün minimum boy tələbinin qoyulması.

3. Sistemli ayrı-seçkilik: Sistemli ayrı-seçkilik müəyyən qruplar üçün qeyri-bərabər rəftar və imkanlarla nəticələnən sosial, siyasi və iqtisadi sistemlərdə kök salmış qərəzlərə aiddir.

Nümunələrə daxildir:

İrqi Profiling: Hüquq-mühafizə orqanları stereotiplərə əsaslanan nəzarət və ya yoxlama üçün xüsusi irqi və ya etnik mənşəli şəxsləri qeyri-mütənasib şəkildə hədəfləyir.

Əmək haqqı fərqi: İş yerində ayrı-seçkilik tətbiqləri və gender qərəzliyi səbəbindən oxşar iş üçün kişilərdən davamlı olaraq daha az qazanan qadınlar.

4. Kəsişmə ayrı-seçkiliyi: kəsişmə ayrı-seçkiliyi fərdlərin çoxsaylı xüsusiyyətlərini kəsişməsinə əsaslanaraq ayrı-seçkiliyə məruz qala biləcəyini qəbul edir.

Nümunələrə daxildir:

LGBTQ+ ayrı-seçkiliyi: özünü həm irqi, həm də etnik azlıq və LGBTQ+ icmasının bir hissəsi kimi tanıdan, mürəkkəb qərəz və mühakimə ilə üzləşən fərdlərin yaşadıkları ayrı-seçkilik.

Əlillik və Gender Ayrı-seçkiliyi: Əlilliyi olan qadınların həm gender əsaslı, həm də əlilliyinə görə ayrı-seçkiliyə məruz qala biləcəyi ayrı-seçkilik.

Bu nümunələr ayrı-seçkiliyin müxtəlif kontekstlərdə necə təzahür edə biləcəyini, insanların həyatının müxtəlif aspektlərinə təsir göstərə biləcəyini göstərir. Ayrı-seçkiliyin bu formalarının aradan qaldırılması bərabərliyin təşviqi, insan hüquqlarının qorunması və inklüziv cəmiyyətlərin yaradılması üçün vacibdir.

Təhsilə və səhiyyəyə çıxış

Təhsilə və səhiyyəyə çıxış fərdlərin və cəmiyyətlərin ümumi rifahı və inkişafı üçün vacib olan əsas insan hüquqlarıdır. Bununla belə, xüsusilə təcrid olunmuş və əlverişsiz əhali üçün təhsil və səhiyyə xidmətlərinə çıxışa mane olan əhəmiyyətli problemlər və məsələlər mövcuddur. İnsan hüquqları kontekstində təhsil və səhiyyəyə çıxışla bağlı problemlərini aşağıdakı kimi təsvir etmək olar.

Təhsilə çatımlıq:

İnfrastrukturun olmaması: Bir çox icmalarda, xüsusən də ucqar və ya yoxsul ərazilərdə məktəblər, sinif otaqları və tədris materialları kimi adekvat təhsil infrastrukturunu yoxdur. Bu, keyfiyyətli təhsilə çıxışı əngəlləyir və öyrənmə imkanlarını məhdudlaşdırır.

İqtisadi maneələr: Təhsil haqları, dərslilər və nəqliyyat da daxil olmaqla təhsillə bağlı yüksək xərclər aşağı gəlirli ailələrdən olan şəxslərin təhsilə çıxışını istisna edə bilər. Bu, bərabərsizlikləri davam etdirir və öyrənmə üçün bərabər imkanları rədd edir.

Gender bərabərsizliyi: Gender əsaslı ayrı-seçkilik, xüsusilə patriarxal cəmiyyətlərdə qızların təhsil almaq imkanlarını çox vaxt məhdudlaşdırır. Qızlar erkən nikah, mədəni normalar və ya onların məktəbə daxil olmasına və saxlanılmasına mane olan təhlükəsizlik çatışmazlığı kimi maneələrlə üzləşə bilər. onların məktəbə daxil olmasına və saxlanılmasına mane olan təhlükəsizlik çatışmazlığı kimi maneələrlə üzləşə bilər.

Səhiyyəyə çatımlıq

Qeyri-adekvat Səhiyyə İnfrastrukturunu: Məhdudi tbb müəssisələri, xüsusən də kənd yerlərində və kifayət qədər xidmət göstərilməyən ərazilərdə əsas səhiyyə xidmətlərinə çıxışı məhdudlaşdırır. Xəstəxanaların, klinikaların, təlim keçmiş səhiyyə mütəxəssislərinin və tibbi ləvazimatların olmaması insanların vaxtında və keyfiyyətli tibbi xidmət axtarmaq imkanlarını məhdudlaşdırır.

Maliyyə maneələri: Yüksək səhiyyə xərcləri və universal səhiyyə əhatəsinin olmaması səhiyyə xidmətlərinə çıxış üçün əhəmiyyətli maliyyə maneələri yaradır. Bir çox fərdlər, xüsusən də aztəminatlı ailələrdən olanlar, əsas müalicələri, dərmanları və profilaktik qayğıları ödəmək üçün mübarizə aparırlar.

Coğrafi və Nəqliyyat Problemləri: Uzaq və təcrid olunmuş icmalar uzun məsafələr, qeyri-adekvat nəqliyyat infrastrukturu və tibbi xidmət göstərənlərin məhdud əlçatanlığı səbəbindən tez-tez səhiyyə xidmətlərinə çıxışda çətinliklərlə üzləşirlər. Bu problem qeyri-mütənasib şəkildə kənd əhalisinə və təcrid olunmuş icmalara təsir göstərir.

Sağlamlıq bərabərsizlikləri: Yoxsulluq, ayrı-seçkilik və sosial təcrid daxil olmaqla, sosial-iqtisadi amillərsəğlamlıqbərabərsizliyinə "kömək edir". İrqi və etnik azlıqlar, yerli əhalivə əlilliyi olan şəxslər kimi müəyyən qruplarda daha yüksək xəstəliklərlə üzləşir və səhiyyə xidmətlərinə çıxış imkanları azalır.

Stiqma və ayrı-seçkilik: Psixi sağlamlıq pozuntuları və ya HIV/AIDS kimi müəyyən sağlamlıq şəraitinin damğalanması ayrı-seçkilik, sosial təcrid və ya mühakimə qorxusu səbəbindən fərdlərin müvafiq qayğıya müraciət etməsinə mane ola bilər.

Bu problemlərin həlli maneələrin aradan qaldırılmasına, inklüziv siyasətin təşviqinə və bütün fərdlər üçün təhsil və səhiyyə xidmətlərinə bərabər çıxışın təmin edilməsinə yönəlmiş kompleks yanaşma tələb edir. Təhsil və sağlamlıq hüququnun müdafiəsi təkcə fərdin rifahı üçün deyil, həm də insan hüquqlarına hörmət edən və qoruyan ədalətli və ədalətli cəmiyyətlərin yaradılması üçün vacibdir.

Yoxsulluq və iqtisadi ədalət

Yoxsulluq və iqtisadi ədalət insan hüquqları kontekstində mühüm məsələlərdir. Onlar bir-biri ilə sıx bağlıdır, çünki yoxsulluq iqtisadi və sosial hüquqların pozulmasının həm səbəbi, həm də nəticəsidir. Burada insan hüquqları kontekstində yoxsulluq və iqtisadi ədalət məsələlərinin geniş izahı verilmişdir:

Yoxsulluq: Yoxsulluq əsas ehtiyacları ödəmək və layiqli həyat səviyyəsindən istifadə etmək üçün lazımi resursların və imkanların olmaması vəziyyətinə aiddir. Bu, təkcə gəlir yoxsulluğunu deyil, həm də təhsil, səhiyyə, mənzil, təmiz su və digər zəruri mal və xidmətlərə məhdud çıxışı əhatə edən çoxölçülü anlayışdır. Yoxsulluq fərdlərə, ailələrə və icmalara təsir edir, sosial bərabərsizlikləri davam etdirir və insanların əsas insan hüquqlarını inkar edir.

İqtisadi ədalət: İqtisadi ədalət cəmiyyət daxilində resursların, imkanların və faydaların ədalətli bölüşdürülməsinə aiddir. O, iqtisadi sistemlərdə, siyasətlərdə və təcrübələrdə ədalət, bərabərlik və sosial ədalət prinsiplərini əhatə edir. İqtisadi ədalət yoxsulluğun əsas səbəblərini aradan qaldırmağa və hər kəsin cəmiyyətdə iştirak edə, faydalana və inkişaf edə biləcəyi şərait yaratmağa çalışır.

Yoxsulluq və İqtisadi Ədalət Problemləri:

Struktural bərabərsizliklər: Yoxsulluq və iqtisadi ədalətsizlik çox vaxt sosial, siyasi və iqtisadi sistemlərdə yerləşmiş struktur bərabərsizliklərin nəticəsidir. İrqi, etnik mənsubiyyət, cins və sosial-iqtisadi status kimi amillərə əsaslanan ayrı-seçkilik fərdlərin resurslara, imkanlara və iqtisadi hərəkətiliyə çıxışına mane olan maneələr yaradır.

Əsas ehtiyacların ödənməməsi: Yoxsulluq insanların qida, mənzil, səhiyyə və təhsil hüququ kimi əsas insan hüquqlarını rədd edir. Bu əsas ehtiyaclarla məhdud çıxış yoxsulluq və marginallaşma statusunu davam etdirməsinə səbəb olur.

Məşğulluq və İşsizlik: İş imkanlarının olmaması və layiqli iş yoxsulluğa səbəb olur. İşsizlik, qeyri- məşğulluq və istismarçı əmək praktikaları fərdləri iqtisadi sabitlikdən məhrum edir və onların hüquqlarını yerinə yetirmək və əsas ehtiyaclarını ödəmək imkanlarını məhdudlaşdırır.

Resursların qeyri-bərabər bölüşdürülməsi: İqtisadi bərabərsizliklər və sərvətin qeyri-bərabər bölüşdürülməsi resursları və gücü bir neçə nəfərin əlində cəmləşdirir, digərlərini isə yoxsulluq içində qoyur. Bu bərabərsizlik sosial tərəqqiyə mane olur, ictimai birliyi pozur və hamı üçün bərabər imkanlar prinsipini pozur.

Equality

Equity

Justice

Equality=Bərabərlik, Equity=ehtiyac uyğun bölgü, Justice=ədalət

Sosial təcrid: Yoxsulluq çox vaxt fərdlərin və icmaların təcrid olunduğu və sosial, mədəni və siyasi həyatda bərabər iştirakdan məhrum edildiyi sosial təcridə gətirib çıxarır. Bu istisna bərabərsizlikləri daha da dərinləşdirir və iqtisadi imkanlara və resurslara çıxışı məhdudlaşdırır.

Yoxsulluğun həlli və iqtisadi ədalət: Yoxsulluğun həlli və iqtisadi ədalətin təşviqi aşağıdakıları əhatə edən kompleks yanaşma tələb edir:

- İnsan hüquqları, sosial rifah və davamlı inkişafa üstünlük verən ədalətli iqtisadi siyasət və sistemlərin həyata keçirilməsi.
- Mütərəqqi vergitutma, sosial təhlükəsizlik şəbəkələri və məqsədyönlü müdaxilələr vasitəsilə resursların və imkanların ədalətli bölüşdürülməsini təmin etmək.
- İnküziv inkişafı təşviq etmək və keyfiyyətli təhsil, səhiyyə, mənzil və əsas xidmətlərə bərabər çıxışın təmin edilməsi.
- Daha inklüziv və ədalətli cəmiyyət yaratmaq üçün ayrı-seçkilik, qərəz və sosial təcridlə mübarizə.
- Bacarıqların inkişafı, bacarıqların yaradılması və qərar qəbulətmə proseslərində mənalı iştirak vasitəsilə fərdlərin və icmaların səlahiyyətləndirilməsi.

Yoxsulluğun aradan qaldırılması və iqtisadi ədalətin təşviq edilməsi ilə cəmiyyətlər insan hüquqları prinsiplərini müdafiə edə, bərabərsizlikləri azalda və bütün fərdlər üçün daha ədalətli və əhatəli dünya yarada bilərlər.

Gender bərabərliyi və qadın hüquqlar

Gender bərabərliyi və qadın hüquqları insan hüquqları kontekstində kritik məsələlərdir. Onların məqsədi qadınların üzləşdiyi tarixi və sistemli ayrı-seçkilik, bərabərsizlik və marginallaşma ilə mübarizə aparmaq və onların həyatın bütün aspektlərində tam və bərabər iştirakını təşviq etməkdir. İnsan hüquqları kontekstində gender bərabərliyi və qadın hüquqları məsələlərinin geniş izahını aşağıdakı kimi təqdim etmək olar:

Gender ayrı-seçkiliyi: Qadınlar tarixən cinsinə görə ayrı-seçkilik və qeyri-bərabər rəftarla üzləşmişlər. Buraya onların təhsilə çıxışı, məşğulluğu, mülkiyyət hüquqları və qərar qəbul etmə proseslərinə məhdudiyətləri daxildir. Gender ayrı-seçkiliyi qadınların əsas insan hüquqlarını inkar edir və sosial və iqtisadi bərabərsizlikləri davam etdirir.

Qadınlara qarşı zorakılıq: Gender əsaslı zorakılıq, o cümlədən məişət zorakılığı, cinsi təcavüz və qadın sünneti və məcburi nikah kimi zərərli təcrübələr geniş yayılmaqdadır. Bu cür zorakılıq qadınların təhlükəsizlik, bədən toxunulmazlığı və ləyaqət hüquqlarını pozur. Bu, onların cəmiyyətdə tam iştirak etmək qabiliyyətinə mane olur və ümumi rifahını pozur.

Təhsildə qeyri-bərabər çıxış: Dünyanın bir çox yerlərində qadınlar və qızlar keyfiyyətli təhsil almaq üçün maneələrlə üzləşirlər. Yoxsulluq, mədəni normalar, erkən nikahlar, gender stereotipləri kimi amillər onların təhsil imkanlarını məhdudlaşdırır. Bu, onların təhsil hüququnu inkar edir və onların sosial və iqtisadi güclənməsinə mane olur.

İqtisadi Gücləndirmə: Qadınlar tez-tez qeyri-bərabər maaş, məhdud iş imkanları və peşəseqqeqasiyası da daxil olmaqla iqtisadi bərabərsizliklərlə üzləşirlər. Məşğulluq, gəlir və resurslara və iqtisadi imkanlara çıxışda gender boşluqları qadınların iqtisadi zəifliyinə kömək edir və onların hüquqlarını həyata keçirmək və iqtisadi müstəqillik əldə etmək imkanlarına mane olur.

Qərar Qəbuletmədə Yetərsiz Təmsil: Qadınların səsləri və perspektivləri çox vaxt müxtəlif səviyyələrdə, o cümlədən siyasi, sosial və iqtisadi sahələrdə qərar qəbuletmə proseslərində kifayət qədər təmsil olunmur. Məhdud təmsilçilik və qərarların qəbulunda iştirak qadınların həyatlarına təsir edən və genderə uyğun idarəçiliyə töhfə verən siyasətlərin, qanunların və təsisatların formalaşdırılmasında iştirak etmək hüquqlarını rədd edir.

Reproduktiv hüquqlar: Qadınların reproduktiv hüquqları hərtərəfli tibbi xidmətə çıxış, ailə planlaması, reproduktiv muxtariyyət və öz bədənləri ilə bağlı qərar qəbul etmək hüququnu əhatə edir. Reproductive hüquqlara qoyulan məhdudiyətlər qadınların sağlamlığı və rifahı üzərində nəzarəti məhdudlaşdırır və onların əsas insan hüquqlarını həyata keçirməsinə mane olur.

Gender bərabərliyi və qadın hüquqlarının həlli hərtərəfli səylər tələb edir, o cümlədən:

- Gender bərabərliyini təşviq edən və qadınların hüquqlarını qoruyan qanunların və siyasətlərin qəbulu və həyata keçirilməsi.
- Gender bərabərsizliyini davam etdirən ayrı-seçkilik yaradan sosial norma və stereotiplərə meydan oxumaq və dəyişdirmək.
- Qadınlar və qızlar üçün keyfiyyətli təhsil və səhiyyə xidmətlərinə çıxışın təmin edilməsi.
- Bərabər məşğulluq imkanları, ədalətli əmək haqqı və maliyyə resurslarına çıxış yolu ilə qadınların iqtisadi imkanlarının artırılmasının təşviq edilməsi.
- Gender əsaslı zorakılığın aradan qaldırılması və sağ qalana dəstək xidmətlərinin göstərilməsi.
- Bütün səviyyələrdə qərarların qəbulu proseslərində qadınların təmsilçiliyinin və iştirakının artırılması.
- Gender bərabərliyini və qadın hüquqlarını inkişaf etdirmək üçün hökumətlər, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları və beynəlxalq qurumlar arasında tərəfdaşlığın və əməkdaşlığın gücləndirilməsi.

Bu problemləri həll etməklə və gender bərabərliyini və qadın hüquqlarını müdafiə etməklə cəmiyyətlər daha ədalətli, ədalətli və inklüziv dünya yarada bilər, burada bütün fərdlər inkişaf edə və öz fundamental insan hüquqlarından istifadə edə bilərlər.

LGBTQ+ hüquqları

LGBTQ+ hüquqları özünü lezbiyan, gey, biseksual, transseksual və queer kimi tanıdan, həmçinin müxtəlif cinsi oriyentasiyalara və cinsi kimliklərə malik olan şəxslərin hüquqlarının və rifahının müdafiəsini və təşviqini əhatə edir. İnsan hüquqları kontekstində LGBTQ+ hüquqları bərabərliyi, ayrı-seçkiliyə yol verməmək və bütün fərdlər üçün insan hüquqlarından tam istifadəni təmin etmək üçün vacibdir. İnsan hüquqları kontekstində LGBTQ+ hüquqları ilə bağlı problemlərin geniş izahı budur:

Hüquqi Tanınma və Müdafiə: Bir çox ölkədə LGBTQ+ fərdlərinə cəmiyyətdən ayrı-seçkilik yaradan qanunlar və siyasətlər var, onlara bərabər hüquqlar və müdafiələr verilmir. Bu ayrı-seçkilik tətbiqlərinə eyni cinsli münasibətlərin cinayət hesab edilməsi, nikahdan və övladlığa götürmə hüquqlarından imtina və gender şəxsiyyətinin məhdud hüquqi tanınması daxil ola bilər. LGBTQ+ hüquqlarının müdafiəsi ayrı-seçkiliyə qarşı qanunlar və genderin hüquqi tanınması da daxil olmaqla LGBTQ+ şəxslərin hüquqlarını tanıyan və qoruyan hüquqi islahatların müdafiəsini əhatə edir.

Diskriminasiya və bərabərlik: LGBTQ+ fərdləri məşğulluq, mənzil, səhiyyə və təhsil də daxil olmaqla həyatın müxtəlif aspektlərində geniş yayılmış ayrı-seçkilik və qərəzlə üzləşirlər. Onlar tez-tez cinsi oriyentasiya və ya cinsi kimliklərinə görə təqib, zorakılıq və sosial təcrid olunurlar. LGBTQ+ fərdləri üçün ayrı-seçkiliyin qarşısının alınması və bərabərliyinin təmin edilməsi ictimai stiqma ilə mübarizə aparmaq və onunla mübarizə aparmaq, qəbul və anlayışı təşviq etmək, cinsi oriyentasiya və gender kimliyinə əsaslanan ayrı-seçkiliyi qadağan edən qanun və siyasətlərin həyata keçirilməsini əhatə edir.

İfadə və Toplaşma Azadlığı: LGBTQ+ fərdləri təqib və ya repressiya qorxusu olmadan öz cinsi oriyentasiyalarını və cinsi kimliklərini sərbəst ifadə etmək hüququna malikdirlər. Bununla belə, bir çox cəmiyyətlərdə onlar ifadə və sərbəst toplaşmaq azadlıqlarının məhdudlaşdırılması ilə üzləşirlər, bu da LGBTQ+ səsələrinin sığındırılmasına və onların dinc şəkildə toplaşmaq və hüquqlarını müdafiə etmək hüquqlarının inkarına gətirib çıxarır.

Sağlamlıq və Rifah: LGBTQ+ fərdləri tez-tez psixi sağlamlıq problemləri, daha yüksək dozalı maddədən sui-istifadə halları və inklüziv və dəstəkləyici səhiyyə xidmətlərinə çıxış üçün maneələr daxil olmaqla, xüsusi sağlamlıq problemləri ilə üzləşirlər. Sağlamlıq kontekstində LGBTQ+ hüquqlarının təmin edilməsi onların spesifik ehtiyaclarına həssas olan hərtərəfli səhiyyə xidmətlərinin təmin edilməsini, o cümlədən genderi təsdiq edən səhiyyə xidmətinə və İİV-in qarşısının alınması və müalicəsinin təmin edilməsini nəzərdə tutur.

Ailə və Valideyn Hüquqları: LGBTQ+ fərdləri və cütlükləri övladlığa götürmə maneələri, köməkçi reproduktiv texnologiyalar və valideynlik hüquqlarının tanınması da daxil olmaqla ailələrin qurulması və saxlanmasında maneələrlə üzləşə bilər. LGBTQ+ ailə və valideyn hüquqlarının qorunması övladlığa götürmə və yardımçı reproduksiya xidmətlərinə bərabər çıxışın təmin edilməsini, həmçinin eyni cinsli cütlüklərin və onların valideyn hüquqlarının qanuni tanınmasını nəzərdə tutur.

Sağlamlıq və Rifah: LGBTQ+ fərdləri irq, etnik mənsubiyyət, əlillik və sosial-iqtisadi status kimi amillər əsasında kəşşən ayrı-seçkilik və marginallaşma formalarını da yaşaya bilirlər. Bu kəşşən ayrı-seçkilik formalarının tanınması və aradan qaldırılması müxtəlif mənşəli LGBTQ+ şəxslərin hüquqlarını və rifahını tam qorumaq üçün vacibdir.

LGBTQ+ hüquqları ilə bağlı problemlərin insan hüquqları çərçivəsində həlli tələb edir:

- LGBTQ+ hüquqlarını qoruyan və cinsi oriyentasiya və gender kimliyinə əsaslanan ayrı-seçkiliyi qadağan edən hüquqi islahatların və siyasətlərin müdafiəsi.
- Maarifləndirmə, təhsilin təşviqi və LGBTQ+ fərdləri ilə bağlı ictimai stereotiplərə və stiqmaya qarşı mübarizə.
- LGBTQ+ şəxslərinin xüsusi ehtiyaclarına cavab verən inklüziv səhiyyə xidmətlərinin təmin edilməsi, o cümlədən psixi sağlamlıq dəstəyi və genderi təsdiq edən qayğı.
- LGBTQ+ fərdlərinin hüquqlarını və rifahını müdafiə edən LGBTQ+ təşkilatlarını və hərəkətlərini dəstəkləmək.
- Məktəblərdə və təhsil müəssisələrində LGBTQ+ gəncləri üçün inklüziv təhsilin təşviqi və təhlükəsiz və dəstəkləyici mühitlərin yaradılması.
- Qlobal miqyasda LGBTQ+ hüquqlarını inkişaf etdirmək üçün beynəlxalq əməkdaşlıq və əməkdaşlıqda iştirak.

Bu problemləri həll etməklə və LGBTQ+ hüquqlarını təşviq etməklə cəmiyyətlər cinsi oriyentasiyasından və cinsi kimliyindən asılı olmayaraq, bütün fərdlər üçün bərabərlik, ayrı-seçkiliyə yol verməmək və insan hüquqlarından tam istifadə etmək üçün səy göstərə bilər.

Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları

Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları məsələləri insan hüquqlarının mühüm aspektidir və əlilliyi olan şəxslərə həyatın bütün aspektlərində bərabər rəftar, inklüzivlik və tam iştirakını təmin etmək məqsədi daşıyır. Geniş kontekstdə əlilliyi olan şəxslərin üzləşdiyi əsas hüquq problemləri bunlardır:

Ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi: Əlilliyi olan insanlar təhsil, məşğulluq, səhiyyə, nəqliyyat və sosial əlaqələr daxil olmaqla həyatın müxtəlif sahələrində tez-tez ayrı-seçkilik və qərəzlə üzləşirlər. Onlar bərabər imkanlardan məhrum edilə və stereotiplərə, stiqmaya və kənarlaşdırılmaya məruz qala bilərlər.

Əlillik hüquqlarının təşviqi ayrı-seçkiliklə mübarizəni, ictimai mür. bətlərə meydan oxumağı və əliliyi olan şəxslər üçün bərabər rəftar imkanların təmin edilməsini əhatə edir.

Əlçatanlıq və Universal Dizayn: Əlillər fiziki mühitə, informasiyaya, kommunikasiyaya və texnologiyaya daxil olmaqda maneələrlə üzləşirlər. Əlçatan infrastrukturun, nəqliyyatın, binaların, veb-saytların və kommunikasiya vasitələrinin olmaması onların müstəqilliyini və iştirakını məhdudlaşdırı bilər. Əlillərin hüquqlarının müdafiəsi universal dizayn prinsiplərinin təşviq edilməsini və həyatın bütün sahələrində əlçatanlığın təmin edilməsini, ətraf mühitin və xidmətlərin hamı üçün inklüziv olmasını tələb edir.

Təhsil hüququ: Əliliyi olan bir çox fərd keyfiyyətli təhsilə çıxışda çətinliklərlə üzləşir. Əlçatan olmayan məktəblər, ixtisaslaşmış dəstəyin olmaması və ayrı-seçkilik kimi maneələr onların təhsil imkanlarında tam iştirakına mane ola bilər. Təhsildə əlillərin hüquqlarının qorunması müxtəlif öyrənmə ehtiyaclarını ödəyən, əqlabatan şəraiti təmin edən və bütün səviyyələrdə keyfiyyətli təhsilə bərabər çıxışı təmin edən inklüziv təhsil sistemlərinin təşviqini nəzərdə tutur.

Məşğulluq və İqtisadi İştirak: Əliliyi olan insanlar tez-tez məşğulluq və iqtisadi imkanlar qarşısında maneələrlə qarşılaşırlar ki, bu da işsizlik nisbətlərinin artmasına və iqtisadi bərabərsizliklərə səbəb olur. Ayrı-seçkilik, əlçatan (müəssər) olmayan iş yerləri, əqlabatan yaşayış yerlərinin olmaması və məhdud peşə hazırlığı onların əmək bazarından kənar qalmasına səbəb olur. Məşğulluq sahəsində əlillik hüquqlarının təmin edilməsi inklüziv işə qəbul təcrübələrini, əqlabatan yaşayış yerlərini, peşə təhsilini və karyera yüksəlişi üçün bərabər imkanları təşviq etməyi əhatə edir.

Müstəqil Yaşayış və İcmaya Daxil Olma: Əliliyi olan şəxslərin müstəqil yaşamaq və öz icmalarına daxil olmaq hüququ var. Bununla belə, müəssər olmayan mənzil, dəstək xidmətlərinin olmaması və sosial təcrid kimi maneələr onların tam iştirakına mane ola bilər. Əlillik hüquqlarının müdafiəsi əliliyi olan şəxslərin dolğun həyat sürməsinə və cəmiyyətdə tam iştirakına imkan yaratmaq üçün icma əsaslı xidmətlərin, əlçatan mənzilin, fərdi yardımın və sosial inteqrasiyanın təşviq edilməsi deməkdir.

Hüquqi Bacarıq və Qərar Qəbuletmə: Əliliyi olan şəxslər hüquq qabiliyyətini həyata keçirməkdə və öz həyatları ilə bağlı qərar qəbul etməkdə tez-tez çətinliklərlə üzləşirlər. Qəyyumluq qanunları və onların öz üstünlükləri və qabiliyyətləri əsasında qərar qəbul etmək hüququnu inkar edən təcrübələr onların muxtariyyət və ləyaqətini poza bilər. Əlillik hüquqlarına hörmət etmək əliliyi olan şəxslərin seçim etmək və səslerini eşitmək hüquqlarını müdafiə edən dəstəklənən qərar qəbuletmə modellərinin tanınmasını və dəstəklənməsini tələb edir.

Səhiyyə və Reabilitasiyaya çıxış: Əlilliyi olan şəxslər səhiyyə xidmətlərinə çıxışda maneələrlə, o cümlədən ixtisaslaşdırılmış qayğının məhdud olması, qeyri-adekvat əlçatanlıq və səhiyyə xidmətlərində ayrı-seçkilik ilə üzləşə bilərlər. Səhiyyədə əlillik hüquqlarının təmin edilməsi əlilliyi olan şəxslərin sağlamlığını və rifahını qorumaq üçün inklüziv və əlçatan səhiyyə xidmətləri, reabilitasiya və yardımçı cihazların təmin edilməsini nəzərdə tutur.

Bu hüquq problemlərinin həlli aşağıdakıları əhatə edən kompleks yanaşma tələb edir:

- Əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarını qoruyan və təşviq edən qanunlar və siyasətlərin qəbulu və həyata keçirilməsi.
- Maarifləndirmə, stiqma ilə mübarizə və əlilliyə qarşı inklüziv münasibətin təşviq edilməsi.
- Fiziki mühit, kommunikasiya, informasiya və texnologiya daxil olmaqla həyatın bütün sahələrində əlçatanlığın təmin edilməsi.
- Əlilliyi olan şəxslər üçün inklüziv təhsil, peşə hazırlığı və məşğulluq imkanlarının təmin edilməsi.
- Əlilliyi olan şəxslərin müstəqilliyinə və qərar qəbul etmə hüquqlarına hörmət edən qanunvericilik bazalarının təşviqi.
- Əlilliyi olan şəxslərin xüsusi ehtiyaclarına cavab verən səhiyyə xidmətlərinin və reabilitasiya proqramlarının təkmilləşdirilməsi.
- Əlilliyi olan şəxslərin həyatlarına təsir edən qərarların qəbulu proselərində fəal iştirakının və təmsil olunmasının təşviq edilməsi.

Əlilliyi olan şəxslərin həyatlarına təsir edən qərarların qəbulu proselərində fəal iştirakının və təmsil olunmasının təşviq edilməsi.

Qaçqınların və miqrantların hüquqları

Qaçqınların və miqrantların hüquqları məsələləri insan hüquqlarının kritik aspektidir və diqqəti təqiblər, münaqişələr və ya başqa yerlərdə daha yaxşı imkanlar axtarmaq səbəbindən evlərini tərk etməyə məcbur olan şəxslərin müdafiəsi və rifahına yönəldir. Geniş kontekstdə qaçqın və miqrantların üzləşdiyi əsas hüquq problemləri bunlardır:

Sığınacaq Axtarmaq hüququ: Qaçqınlar öz ölkələrində sığınacaq axtarmaq və təqiblərdən qorunmaq hüququna malikdirlər. Bununla belə onlar tez-tez məhdudlaşdırıcı immiqrasiya siyasəti, effektiv sığınacaq prosedurlarının olmaması və sərhədlərdəki maneələr kimi sığınacaq axtarmaq üçün təhlükəsiz və qanuni yollara çıxışda çətinliklərlə üzləşirlər. Qaçqınların hüquqlarının müdafiəsi ədalətli və səmərəli sığınacaq proseslərinə çıxışın təmin edilməsini və təqiblərdən qaçanların müdafiəsini nəzərdə tutur.

Geri Qaytarmama: Geri qayıtmama prinsipi qaçqınların təqib və ya həyatlarına və ya azadlıqlarına təhlükə ilə üzləşə biləcəkləri ölkələrə qayıtmasını qadağan edir. Lakin bu prinsipə heç də həmişə riayət olunmur və qaçqınlar zorla təhlükəli vəziyyətlərə qaytarıla bilər. Qaçqınların hüquqlarının müdafiəsi geri qayıtmamaq prinsipini dəstəkləməyi və onların hüquqlarının qorunduğu təhlükəsiz sığınacaq təmin etməyi tələb edir.

Əsas hüquq və xidmətlərə çıxış: Qaçqınlar və miqrantlar səhiyyə, təhsil, mənzil və məşğulluq kimi əsas hüquqlara və əsas xidmətlərə çıxışda tez-tez çətinliklərlə üzləşirlər. Ayrı-seçkilik, dil maneələri, sənədlərin olmaması və məhdud resurslar onların bu fundamental xidmətlərə çıxışına mane ola bilər. Qaçqınların və miqrantların hüquqlarının təşviqi onların əsas xidmətlərə çıxışının təmin edilməsini və onların cəmiyyətə tam inteqrasiyasına və iştirakına mane olan maneələrin aradan qaldırılmasını nəzərdə tutur.

İstismar və İnsan Alverinə Qarşı Mühafizə: Qaçqınlar və miqrantlar istismara, sui-istifadəyə və insan alverinə, xüsusən də qeyri-qanuni və ya sənədsiz vəziyyətdə olduqları zaman həssasdırlar. Onlar məcburi əməyə, cinsi istismara və insan hüquqlarının pozulmasının digər formalarına məruz qala bilərlər. Qaçqınların və miqrantların hüquqlarının müdafiəsi insan alverinin, istismarının və sui-istifadəsinin qarşısının alınması və onunla mübarizə, habelə qurbanlara dəstək və yardımın göstərilməsi üçün güclü tədbirlər tələb edir.

Ailə Birliyi və Yenidən Birləşmə: Qaçqınlar və miqrantlar məcburi köçkünlük və ya miqrasiya səbəbindən tez-tez ailələrindən ayrılma ilə üzləşirlər. Onların hüquqlarının müdafiəsi ailə birləşməsi proseslərinin asanlaşdırılmasını və ailə birliyinə hörmət edilməsinin təmin edilməsini, fərdlərin öz yaxınları ilə birlikdə olmasına və mühüm sosial və emosional əlaqələrin saxlanmasına imkan verilməsini nəzərdə tutur.

Hüquqi və sosial müdafiəyə çıxış: Qaçqınlar və miqrantlar çox vaxt hüquqi yardım və sosial müdafiədən məhrumdurlar ki, bu da onları hüquq pozuntularına qarşı daha həssas edir. Adekvat hüquqi yardım

və sosial dəstək sistemlərinin təmin edilməsi onların hüquqlarının müdafiəsi, ədalət mühakiməsinə çıxışın təmin edilməsi və xüsusi ehtiyaclarının qarşılınması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

İnteqrasiya və Sosial İnküzivlik: Qaçqınlar və miqrantlar yeni cəmiyyətlərə və icmalara inteqrasiyada çətinliklərlə üzləşirlər. Ayrı-seçkilik, ksenofobiya və sosial təcrid onların tam iştirakına və hüquqlardan istifadə etməsinə mane ola bilər. Qaçqınların və miqrantların hüquqlarının təşviqi inküziv cəmiyyətlərin inkişaf etdirilməsi, ayrı-seçkiliklə mübarizə, sosial inteqrasiya və inküziv imkanların yaradılması daxildir.

Bu hüquq problemlərinin həlli aşağıdakıları əhatə edən kompleks yanaşma tələb edir:

- Qaçqınların və miqrantların hüquqlarını qoruyan beynəlxalq konvensiya və protokolların ratifikasiyası və həyata keçirilməsi.
- Ədalətli və səmərəli sığınacaq prosedurlarına çıxışın təmin edilməsi və geri qaytarılmama prinsipinin dəstəklənməsi.
- Qaçqın və miqrantların səhiyyə, təhsil, mənzil və məşğulluq kimi əsas xidmətlərə çıxışının təmin edilməsi.
- Güclü hüquqi çərçivələr və dəstək sistemləri vasitəsilə istismar, sui-istifadə və insan alverindən qorunmaq.
- Qaçqınlar və miqrantlar üçün ailə birliyinin və birləşmə proseslərinin asanlaşdırılması.
- Qaçqın və miqrantların hüquqi yardıma, ədalət mühakiməsinə və sosial müdafiəyə çıxışının təmin edilməsi.
- Müxtəlifliyi qəbul edən və ayrı-seçkilik və ksenofobiya ilə fəal mübarizə aparan inküziv cəmiyyətlərin təşviqi.
- Qaçqınların və miqrantların qəbul etdikləri icmalara inteqrasiyası və sosial inteqrasiyası üçün səylərin artırılması.

Bu hüquq problemlərini həll etməklə və qaçqın və miqrantların rifahını və müdafiəsini təşviq etməklə cəmiyyətlər miqrasiya statusundan asılı olmayaraq bütün şəxslərin ləyaqətini və hüquqlarını qoruyan daha mərhəmətli və əhatəli mühit yarada bilərlər.

7. İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi və Aktivizm

İctimai vəkillik və Aktivizm nədir?

İctimai vəkillik: İctimai vəkillik sosial, siyasi və ya hüquqi dəyişikliyə nail olmaq üçün ictimai rəyə, siyasətə və qərar qəbul etmə proseslərinə təsir göstərmək üçün strateji və mütəşəkkil səylərə aiddir. Bu, maarifləndirmə, araşdırma aparmaq, lobbiçilik, təşviqat və ictimai dəstəyin səfərbər edilməsi kimi fəaliyyətlərlə məşğul olmağı nəzərdə tutur. İctimai vəkilliyin məqsədi ictimai rəydə dəyişiklik yaratmaq və müdafiə olunan səbəb və ya problemlə uyğun gələn siyasət və təcrübələri formalaşdırmaqdır. Bu, tez-tez sistem dəyişikliklərini həyata keçirmək üçün hökumət rəsmiləri, siyasətçilər və digər maraqlı tərəflərlə işləməyi əhatə edir.

Aktivizm: Aktivizm, digər tərəfdən, mövcud güc strukturlarına, bərabərsizliklərə və ədalətsizliklərə meydan oxumaq və ya müqavimət göstərmək üçün fərdlər və ya qruplar tərəfindən həyata keçirilən daha geniş fəaliyyət spektrini əhatə edir. Aktivizm müxtəlif formalarda ola bilər, o cümlədən etirazlar, nümayişlər, boykotlar, tətillər, oturaq aksiyalar və vətəndaş itaətsizliyi. Onlar status-kvonu pozmağa, diqqəti narahatlıq doğuran məsələlərə yönəltməyə və dərhal tədbir görülməsini və ya dəyişdirilməsini tələb etməyə çalışırlar.

İctimai vəkillik ilk növbədə tədqiqat, lobbiçilik və ictimai dəstək vasitəsilə siyasətlərə və qərar qəbul etmə proseslərinə təsir göstərməyə yönəlmiş halda, aktivizm güc dinamikasına meydan oxumaq və dəyişikliyi müdafiə etmək üçün birbaşa fəaliyyət və səfərbərliyi vurğulayır. Bununla belə, qeyd etmək lazımdır ki, ictimai vəkillik və fəallıq bir-birini istisna etmir; ictimai hərəkətlərdə və kampaniyalarda tez-tez kəsişir və bir-birini tamamlayır.

Həm ictimai vəkillik, həm də aktivizm sosial səbəblərin inkişaf etdirilməsində və insan hüquqlarının təşviqində mühüm rol oynayır. Onlar sosial dəyişiklik üçün katalizator rolunu oynayır, marjinal səsləri gücləndirir və sistemli ədalətsizliklərə meydan oxuyur. Maarifləndirmə, ictimai dəstəyi səfərbər etmək və institutlara təzyiq göstərməklə ictimai vəkillik və aktivizm daha ədalətli cəmiyyətin yaradılmasına töhfə verir. Onlar fərdlərə dəyişiklik agentləri olmaq və daha yaxşı gələcəyə doğru kollektiv səylər göstərmək üçün güc verir.

İnsan hüquqlarının müdafiəsində ictimai vəkilliyin əhəmiyyəti

İctimai vəkillik insan hüquqlarının müdafiəsi və təşviqində mühüm rol oynayır. O, məlumatlılığın artırılmasını, dəstəyin səfərbər edilməsini və qərar qəbul edənlərə və ictimaiyyətə insan hüquqları prinsiplərini və dəyərlərinə riayət etmək və onlara hörmət etmək üçün təsir etməyi əhatə edir. İctimai vəkillik insan hüquqlarının pozulması hallarının aradan qaldırılması, sosial dəyişikliklərə təkan vermək və inklüziv və ədalətli cəmiyyət yaratmaq üçün güclü vasitə rolunu oynayır. İnsan hüquqlarının müdafiəsində ictimai vəkilliyin son dərəcə vacib olmasının bir neçə səbəbi bunlardır:

Məlumatlılığın artırılması: İctimai vəkillik insan hüquqları problemləri və pozuntuları haqqında məlumatlılığın artırılmasına kömək edir, onları ictimaiyyətin diqqətinə çatdırır. Bu məsələlərə işıq salmaqla vəkillik səyləri fərdləri və icmaları maarifləndirir, insan hüquqlarının və onların əhəmiyyətinin daha dərinədən dərk edilməsini təşviq edir. Artan məlumatlılıq empatiya, həmrəylik və insan hüquqlarının pozulması hallarının aradan qaldırılması üçün kollektiv öhdəliyi gücləndirir.

Dəstəyi səfərbər etmək: Effektiv ictimai vəkillik fərdləri, icmaları, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarını və digər maraqlı tərəfləri insan hüquqlarının dəstəklənməsində vahid mövqe nümayiş etdirməyə səfərbər edir. Vəkillər kampaniyalar, mitinqlər və etirazlar təşkil etməklə kollektiv fəaliyyət üçün platforma yaradır və ictimai iştirakçılığı təşviq edir. Dəstəyi səfərbər etmək insan hüquqları pozuntularından təsirlənənlərin səsini gücləndirir və hesabatlılığa və ədalətə çağırışları gücləndirir.

Qərar Qəbul edənlərə Təsir Etmək: İctimai vəkillik qərar qəbul edənlərə, o cümlədən hökumət rəsmilərinə, siyasətçilərə və beynəlxalq qurumlara hərəkətə keçmək və insan hüquqlarına üstünlük vermək üçün təzyiq göstərir. Vəkillik səyləri vasitəsilə vəkillər siyasətlərə, qanunlara və təcrübələrə təsir etmək üçün dialoq, lobbiçilik və danışıqlarda iştirak edirlər. İnsan hüquqları ilə bağlı narahatlıqları vurğulamaq və sübuta əsaslanan arqumentlər təqdim etməklə, vəkillər qərar qəbul etmə prosesini formalaşdırma və müsbət dəyişikliklərə səbəb ola bilərlər.

Hakimiyyətləri Məsuliyyətli Saxlamaq: İctimai vəkillik orqanların insan hüquqlarının pozulmasına görə məsuliyyət daşması mexanizmi kimi çıxış edir.

Vəkillər sui-istifadə hallarının monitorinqi və sənədləşdirilmə günahkarların məsuliyyətə cəlb olunmasının təmin edilməsində mühüm rol oynayırlar. Hüquqşünaslar pozuntulara diqqət yetirməklə, araşdırmalar, təqiqlər və gələcək sui-istifadələrin qarşısını almaq üçün mexanizmlərin yaradılması üçün ictimai təzyiqlər yaradırlar. Bu hesabatlılıq insan hüquqlarına hörmət mədəniyyətinin yaradılmasına kömək edir və cəzasızlığın qarşısını alır.

Siyasət Dəyişikliyinə Təşviq: İctimai vəkillik insan hüquqları prinsiplərinə uyğun gələn siyasət dəyişikliklərinin müdafiəsində mühüm rol oynayır. Tədqiqat, təhlil və təbliğat kampaniyaları ilə məşğul olmaqla, vəkillər insan hüquqlarını qoruyan və təşviq edən qanunların, qaydaların və siyasətlərin hazırlanmasına və həyata keçirilməsinə təsir göstərirlər. Buraya qanunvericilik islahatlarının tərəfdarı olmaq, beynəlxalq insan hüquqları standartlarının həyata keçirilməsini təmin etmək və insan hüquqları ilə bağlı öhdəliklərə görə cavabdehlik tələb etmək daxildir.

Sosial Transformasiyanın Təşviqi: İctimai vəkillik ayrı-seçkilik təbliqlərinə meydan oxumaqla, təzyiqlər sistemlərini ləğv etməklə, bərabərlik və sosial ədalətə təşviq etməklə daha geniş sosial transformasiyaya töhfə verir. O, inklüzivliyi, müxtəlifliyə hörməti və hamı üçün bərabər hüquqları təşviq etməklə sosial normaları, münasibəti və davranışları dəyişməyə kömək edir. İctimai vəkillik vasitəsilə vəkillər insan hüquqlarının həyatın bütün sahələrinə daxil olduğu və fərdlərin ləyaqətlə və ayrı-seçkilik olmadan yaşaya bildiyi bir cəmiyyət yaratmağı hədəfləyirlər.

Nəticə etibarilə, insan hüquqlarının müdafiəsi üçün ictimai vəkillik vacibdir. O, fərdləri və icmaları gücləndirir, qərar qəbul edənlərə təsir edir və insan hüquqları məsələləri ilə bağlı məlumatlılığı artırır. Dəstəyi səfərbər etməklə, hakimiyyət orqanlarını məsuliyyətə cəlb etməklə və siyasət dəyişikliyinə təşviq etməklə, ictimai vəkillik insan hüquqlarına hörmət edilən, qorunan və dəstəklənən bir cəmiyyət yaratmağa kömək edir. Məhz kollektiv fəaliyyət və ictimai vəkilliyə sadıqlıq sayəsində davamlı dəyişikliklərə nail olmaq və hamı üçün insan hüquqları qorumaq olar.

Effektiv insan hüquqları müdafiəsi üçün metod və üsullar

Effektiv insan hüquqlarının müdafiəsi üçün istifadə edilə bilən müxtəlif üsul və üsullar mövcuddur. Bu yanaşmalar insan hüquqlarının pozulması hallarını həll etmək, hesabatlılığı təşviq etmək və insan hüquqlarına hörmət mədəniyyətini inkişaf etdirmək məqsədi daşıyır. Burada bir neçə əsas üsul və texnika var:

Sənədləşdirmə və Monitoring: İnsan hüquqları pozuntularının sistematik sənədləşdirilməsi və monitoringi effektiv müdafiə üçün çox vacibdir. Bu, məlumatların, ifadələrin və sui-istifadələrə dair sübutların toplanması və təhlilini əhatə edir. Sənədlər vəkillik, hüquqi fəaliyyət və maarifləndirmə üçün faktiki əsas verir. Bu, pozuntuların nümunələrini aşkar etməyə, günahkarları müəyyən etməyə və məsuliyyətlik səylərini dəstəkləməyə kömək edir.

Hüquqi vəkillik və məhkəmə çəkişmələri: Hüquq müdafiəsi insan hüquqlarının müdafiəsində mühüm rol oynayır. Bu, insan hüquqlarının pozulmasına etiraz etmək, qurbanlar üçün ədalət axtarmaq və günahkarları məsuliyyətə cəlb etmək üçün qanun və hüquqi mexanizmlərdən istifadə etməyi nəzərdə tutur. Buraya məhkəmə iddialarının verilməsi, hüquqi islahatların müdafiəsi və presedentlərin yaradılması və hüquqların müdafiəsi üçün strateji məhkəmə çəkişmələrində iştirak daxildir. Hüquqi təbliğat fərdlər, təşkilatlar və ya insan hüquqları üzrə vəkillər tərəfindən aparıla bilər.

Fərqiyyətlik yaratmaq və Maarifləndirmə: İnsan hüquqları haqqında məlumatlılığın artırılması onların effektiv müdafiəsi üçün çox vacibdir. Bu, fərdlərin, icmaların və qurumların insan hüquqları prinsipləri, dəyərləri və öhdəlikləri haqqında maarifləndirilməsini əhatə edir. Maarifləndirmə kampaniyaları, seminarlar, təlim proqramları və maarifləndirici təşəbbüslər insan hüquqlarına hörmət mədəniyyətini inkişaf etdirməyə, stereotiplərə və qərəzlərə meydan oxumağa və hüquqların müdafiəsi üçün məsuliyyət hissini inkişaf etdirməyə kömək edir.

Bacarıqların Artırılması: İnsan hüquqlarının müdafiəsi ilə məşğul olan fərdlərin və təşkilatların potensialının artırılması vacibdir. Bura effektiv təbliğat və fəaliyyət üçün bilik, bacarıq və strategiyaları artırmaq üçün təlim, resurslar və dəstəyin təmin edilməsi daxildir. Bacarıqların artırılması fərdlərə və təşkilatlara insan hüquqları standartlarını daha yaxşı başa düşmək, araşdırma və sənədləşdirmə ilə məşğul olmaq və hüquqların müdafiəsi üçün məqsədyönlü müdaxilələr həyata keçirmək imkanı verir.

Koalisiya Qurulması və Şəbəkələrin Yaradılması: Birgə səylər çox vaxt insan hüquqlarının müdafiəsində daha effektiv olur. Vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları, yerli hərəkətlər və insan hüquqları müdafiəçiləri də daxil olmaqla müxtəlif maraqlı tərəflər arasında koalisiyaların və şəbəkələrin yaradılması kollektiv fəaliyyəti gücləndirir və səsləri gücləndirir. Əməkdaşlıq təcrübə, resurslar və strategiyaların mübadiləsinə imkan verir və vəkillik təşəbbüslərinin təsirini artırır.

Beynəlxalq Vəkillik və İştirak: İnsan hüquqlarının müdafiəsi yalnız kontekstlərlə məhdudlaşmır; çox vaxt beynəlxalq səviyyədə iş tələb edir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı və regional insan hüquqları mərkəzləri kimi beynəlxalq qurumlarla vəkillik insan hüquqlarının pozulmasına diqqəti cəlb etməyə, hökumətlərə təzyiq göstərməyə və ədalət mühakiməsi və təzminat üçün əlavə yollara çıxışa kömək edə bilər.

Strateji Kommunikasiya və Media İştirakı: Effektiv kommunikasiya strategiyaları məlumatlılığı artırmaq və insan haqları səbəbləri üçün dəstəyi səfərbər etmək üçün vacibdir. Həm ənənəvi, həm də rəqəmsal media orqanları ilə əlaqə yaratmaq mesajları gücləndirməyə, ictimai diskursu formalaşdırmağa və insan hüquqlarının pozulmasına diqqəti cəlb etməyə kömək edə bilər. Bu, cəlbedici hekayələr hazırlamaq, sosial media platformalarından istifadə etmək və dəqiq və təsirli işıqlandırma təmin etmək üçün jurnalistlərlə əməkdaşlığı əhatə edir.

Gücləndirmə və İcmanın Səfərbərliyi: İnsan hüquqlarının müdafiəsi təsirə məruz qalmış icmaları cəlb etdikdə daha təsirli olur. Fərdlərin və icmaların öz hüquqlarını tələb etmək, qərar qəbul etmə proseslərində iştirak etmək və kollektiv fəaliyyətdə iştirak etmək səlahiyyətinin verilməsi çox vacibdir. Kütləvi kampaniyalar, icma təşkilatçılığı və iştirakçı yanaşmalar kimi icma səfərbərliyi fəaliyyətləri fərdlərə yerli səviyyədə insan hüquqları pozuntularını həll etmək və öz hüquqlarını müdafiə etmək imkanı verir.

Bu üsul və metodlar hərtərəfli deyil, lakin insan hüquqlarının səmərəli müdafiəsi üçün zəmin yaradır. Onların tətbiqi konkret kontekstdən, insan hüquqları pozuntularının xarakterindən və mövcud resurslardan asılı olaraq dəyişə bilər. Xüsusi şəraitə uyğunlaşdırılmış yanaşmaların birləşməsindən istifadə insan hüquqlarının təşviqi və qorunmasında müsbət təsir ehtimalını artırır.

8. Etik Dilemmalar və Çətinliklər

Sosial işdə və insan hüquqları fəaliyyətində etik mülahizələr

Etik mülahizələr sosial işdə və insan hüquqlarının müdafiəsində həlledici rol oynayır, praktikantlara peşəkar davranışlarında və qərar qəbul etmələrində rəhbərlik edir. İnsan hüquqlarının müdafiəsi ilə məşğul olarkən sosial işçilər fərdlərin və icmaların rifahını və hüquqlarını üstün tutan bir sıra etik prinsipləri dəstəkləməlidirlər. Gəlin sosial işdə və insan hüquqları müdafiəsində bəzi əsas etik mülahizələrə nəzər salaq:

İnsan Ləyaqətinə Hörmət: Sosial işçilər və insan hüquqları müdafiəçiləri mənşəyindən, inanclarından və şəraitlərindən asılı olmayaraq bütün şəxslərə hörmət və ləyaqətlə yanaşmağa sadıqdirlər. Bu, hər bir insanın özünəməxsus dəyərini və dəyərini tanımaq və təsdiq etmək, onların muxtariyyətini və öz müqəddəratını təyin etməni təşviq etmək deməkdir.

Sosial Ədalət: Sosial işçilər sosial ədaləti müdafiə etmək və sosial, iqtisadi və siyasi bərabərsizliklərin aradan qaldırılması istiqamətində işləmək məsuliyyətinə malikdirlər. Hüquq müdafiəçiləri sistemli ədalətsizliklərə meydan oxumağa, ədalət və bərabərliyi təbliğ etməyə çalışırlar. Onlar insan hüquqlarının həyata keçirilməsinə mane olan ayrı-seçkilik tətbiqləri və siyasətləri ilə fəal şəkildə mübarizə aparır və inklüziv və ədalətli cəmiyyətlərin yaradılması istiqamətində çalışırlar.

Mədəni Həssaslıq və Müxtəliflik: Sosial işdə və insan hüquqlarının müdafiəsində etik təcrübə müxtəlif mədəni inancların, dəyərlərin və təcrübələrin başa düşülməsini və qiymətləndirilməsini tələb edir. Sosial işçilər və aktivistlər işlərinin əhatəli və müxtəlif mədəni perspektivlərə hörmətlə yanaşmasını təmin etmək üçün davamlı özünü əks etdirmə və mədəni səriştələrin inkişafı ilə məşğul olmalıdırlar.

Məlumatlı Razılıq: Sosial işçilər və hüquq müdafiəçiləri tədqiqat, təbliğat və ya müdaxilə ilə məşğul olarkən fərdlərdən və icmalardan məlumatlı razılıq almalıdırlar. Onlar fəaliyyətlərinin məqsədi, riskləri, faydaları və potensial nəticələri haqqında aydın və başa düşülən məlumat verməlidirlər. Məlumatlı razılıq fərdlərin əsaslandırılmış qərarlar qəbul etmək hüququnu və onların iştirakına nəzarəti təmin edir.

Məxfilik və Gizlilik: Sosial işçilər və aktivistlər işlədikləri şəxslərin məxfiliyini və gizliliyini qorumağa borcludurlar. Açımaq üçün hüquqi və ya etik öhdəlik olmadığı halda, onlar klient və ya iştirakçılar tərəfindən açıqlanan həssas məlumatların məxfiliyinə hörmət etməlidirlər. Məxfiliyin qorunması etimadı qorumağa kömək edir və fərdlərin öz təcrübələrini bölüşməkdə özlərini təhlükəsiz və rahat hiss etmələrini təmin edir.

Ayrı-seçkiliyə yol verməmək: Sosial işçilər və fəallar ayrı-seçkiliyə yol verməmək prinsipinə riayət etməlidirlər, bütün fərdlərə bərabər və qərəzsiz yanaşırlar. Onlar irq, cins, cinsi oriyentasiya, əlillik, din və ya sosial-iqtisadi status kimi faktorlara əsaslanan marjinalaşdırma və təcrid etməni davam etdirən ayrı-seçkilik yaradan təcrübələrə, siyasətlərə və münasibətlərə etiraz etməlidirlər.

Peşəkar Sərhədlər: Müvafiq peşəkar sərhədləri qorumaq sosial və insan hüquqlarının müdafiəsində vacibdir. Təcrübəçilər marağ toqquşmasından, ikili münasibətlərdən və ya onların obyektivliyinə qərəzsizliyinə xələl gətirən hər hansı hərəkətlərdən çəkinməlidirlər. Onlar təmin etməlidirlər ki, öz hərəkətləri şəxsi mənfəət və ya maraqlardan daha çox fərdlərin və icmaların rifahı və hüquqlarını üstün tutsun.

Özünə Qulluq və Rifah: Etik təcrübə sosial işçilər və aktivistlər üçün özünə qulluq və rifahın vacibliyini dərk etməyi əhatə edir. İnsan haqları fəallığı ilə məşğul olmaq emosional cəhətdən tələbkar və çətin ola bilər. Təcrübəçilər özlərinə qulluq fəaliyyətlərinə üstünlük verməli, nəzarət və dəstək axtarmalı və tükənmənin qarşısını almaq və insan hüquqlarının müdafiəsini effektiv şəkildə davam etdirə bilmələrini təmin etmək üçün öz rifahlarını təşviq edən təcrübələrlə məşğul olmalıdırlar.

Bu etik mülahizələr sosial işçilər və hüquq müdafiəçiləri üçün öz təcrübələrini istiqamətləndirmək üçün çərçivə yaradır. Bu prinsipləri dəstəkləməklə praktikantlar müsbət sosial dəyişikliyə doğru çalışarkən öz hərəkətlərinin hörmətə, ədalətə və insan hüquqlarının təşviqinə əsaslanmasını təmin edə bilərlər.

Bir-birinə zidd olan hüquq və maraqların balanslaşdırılması

İnsan hüquqları və sosial iş kontekstində “ziddiyə yaradan hüquq və maraqların balanslaşdırılması” bir şəxsin hüquqlarının həyata keçirilməsinin başqalarının hüquq və ya maraqlarını poza və ya onlarla ziddiyyət təşkil edə biləcəyi vəziyyətlərin həllini nəzərdə tutur. Ədalətli həlli təmin etmək üçün diqqətli düşünmə, etik əsaslandırma və qərar qəbul etməyi tələb edir. Bu konsepsiyaya nümunələrlə daha ətraflı nəzər salmaq:

İfadə Azadlığı və Məxfilik Hüququ: Bir şəxsin ictimai platformada öz fikirlərini sərbəst ifadə etmək istədiyi, digər şəxsin isə açıqlanan şəxsi məlumatlara görə məxfilik hüququnun pozulduğunu hiss etdiyi bir ssenarini nəzərdən keçirək. Belə hallarda, sosial işçilər şəxsi məxfiliyə hörmətlə yanaşı, fikirlərin açıq ifadəsini təşviq etməklə tarazlıq yaratmalı ola bilər. Onlar həm ifadə azadlığını, həm də şəxsi toxunulmazlıq hüququnu qoruyan təlimatlar və ya davranış kodeksləri yaratmaq üçün dialoqlara və ya müzakirələrə kömək edə bilərdilər.

Dini Azadlıq və Qeyri-ayrı-seçkiliyə qarşı: Fərdlərin dini azadlıq hüququ ilə ayırı- seçkiliyə yol verilməməsi prinsipləri arasında ziddiyyətlər yarana bilər. Məsələn, sosial işçi dini inancların ayırı-seçkilik tətbiqlərinə səbəb olduğu vəziyyətlə qarşılaşa bilər, məsələn, kuir fərdlərə cinsi oriyentasiyasına görə xidmət göstərməkdən imtina edilə bilər. Sosial işçilər ayırı-seçkiliyə yol verməmək prinsipini dəstəkləyərək, fərdin dini azadlıq hüququna hörmət etməklə bu münaqişələri həll etməlidirlər. Onlar anlaşma və dözümlülüüyü təşviq etmək, insan hüquqlarının hamı üçün qorunmasını təmin etmək üçün təhsil, dialoq və təbliğatla məşğul ola bilərlər.

Uşağın təhlükəsizlik hüququ və valideyn hüquqları: Uşağın müdafiəsi ilə bağlı hallarda uşağın təhlükəsizlik hüququ ilə valideynlərin və ya qəyyumların hüquqları arasında ziddiyyətlər yarana bilər. Məsələn, sosial işçi uşağın zorakılıq və ya laqeydlik riski ilə üzləşdiyini bildirən məlumat alırsa, onların müdaxilə etmək və uşağın hüquqlarını qorumaq vəzifəsi var. Bununla belə, bu müdaxilə valideynin muxtariyyət və qərar qəbul etmə hüquqları ilə ziddiyyət təşkil edə bilər. Sosial işçilər vəziyyəti diqqətlə qiymətləndirməli, uşağın təhlükəsizliyi və rifahını valideynlərin hüquq və maraqları ilə tarazlaşdırmalıdırlar. Onlar valideyn hüquqlarına riayət etməklə uşaqların müdafiəsini təşviq etmək üçün dəstək xidmətləri və ya valideynlik proqramları təklif etmək kimi birgə yanaşmalarla məşğul ola bilərlər.

Mülkiyyət Hüquqları İqtisadi Bərabərliyə qarşı: Mülkiyyət hüquqları ilə iqtisadi bərabərliyə nail olmaq arasında da ziddiyyətlər yarana bilər. Məsələn, yeni bir inkişaf layihəsi fərdlərin öz torpaqlarından və evlərindən köçürülməsini tələb edə bilər ki, bu da onların mülkiyyət hüquqlarını poza bilər. Sosial işçilər daha geniş iqtisadi bərabərlik problemlərini həll edərkən fərdlərə təsirini azaldan ədalətli kompensasiya, alternativ mənzil və ya icma inkişaf planlarının müdafiəsində iştirak edə bilərlər.

Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları əlçatan olmayan infrastruktura qarşı: Ümumi münaqişə o zaman yaranır ki, əlillərin əlçatanlıq hüququ kimi hüquqları infrastrukturun və resursların bölüşdürülməsinin praktiki məhdudiyyətləri ilə toqquşur. Sosial işçilər əlilliyi olan şəxslərin başqalarının hüquqlarını pozmadan cəmiyyətdə tam iştirakını təmin etmək üçün inklüziv dizayn, ağılabatan yaşayış yerləri və əlçatanlıq standartlarının müdafiəsində rol oynaya bilərlər.

Bir-birinə zidd olan hüquq və maraqların tarazlaşdırılması sosial işçilərdən etik prinsipləri tətbiq etməyi, dialoqa girməyi və iştirak et bütü n şəxslərin ləyaqətinə və hüquqlarına hörmət edən inklüziv həll yolları axtarmağı tələb edir. Bu, insan hüquqları prinsiplərini, mədəni kontekstləri və hər bir vəziyyətin spesifik hallarını dərinə n başa düşməyi tələb edən çətin bir işdir. Sosial işçilər bu mürəkkəblikləri həll etmək və hamı üçün insan hüquqlarını müdafiə edərəkən harmonik birgə yaşayışı təşviq etmək üçün vasitəçi, müdafiəçi və vasitəçi kimi çıxış edirlər.

Mədəni relativizm və kontekstual mürəkkəbliklərlə məşğul olmaq

“Mədəni relativizm və kontekstli mürəkkəbliklərlə məşğul olmaq” insan hüquqlarının başa düşüldüyü və tətbiq edildiyi müxtəlif mədəni, sosial və tarixi kontekstləri tanıyan insan hüquqları və sosial işin mühüm aspektidir. Bu, müxtəlif icmaların mədəni dəyərlərini, inanclarını və təcrübələrini başa düşməyi və onlara hörmət etməyi, eyni zamanda universal insan hüquqları standartlarını dəstəkləməyi əhatə edir. Bu konsepsiyanı nümunələrlə daha ətraflı araşdıraraq:

Mədəni relativizm: Mədəni relativizm fərqli mədəniyyətlərin insan hüquqları anlayışını formalaşdıran öz normalarına, dəyərlərinə və təcrübələrinə malik olduğunu qəbul edir. O, etnosentrizmdən qaçmağın və insan hüquqları məsələlərinə mədəni həssaslıqla yanaşmağın vacibliyini vurğulayır. Məsələn, gender bərabərliyi anlayışı müxtəlif mədəni kontekstlərdə fərqli şəkildə şərh edilə bilər. Bəzi mədəniyyətlərdə ənənəvi gender rolları kişilərə və qadınlara fərqli hüquq və vəzifələr təyin edə bilər. Sosial işçilər dialoqa girərək, zərərli mədəni təcrübələrə meydan oxumaqla və mədəni ənənələr və insan hüquqları prinsipləri arasında dialoqu təşviq etməklə bu mürəkkəblikləri həll etməlidirlər.

Kontekstual Mürəkkəbliklərlə Mübarizə: Kontekstual mürəkkəbliklər insan hüquqlarının həyata keçirilməsinə təsir edən sosial, iqtisadi, siyasi və tarixi amillərin mürəkkəb qarşılıqlı təsirinə istinad edir. Sosial işçilər insan hüquqları pozuntularının baş verdiyi xüsusi kontekstləri anlamalı və bu pozuntuların əsas səbəblərini aradan qaldıran müdaxilələr hazırlamalıdırlar. Məsələn, yoxsulluq və təhsil imkanlarının olmaması səbəbindən uşaq əməyinin geniş yayıldığı bir cəmiyyətdə sosial işçilər yoxsulluğun hərtərəfli azaldılması strategiyalarını, keyfiyyətli təhsilə çıxışı və ailələrə dəstək sistemlərini müdafiə edə bilərlər. Əsas struktur problemlərini həll etməklə, sosial işçilər insan hüquqlarını effektiv şəkildə təşviq edə və qoruya bilərlər.

Mədəni Müxtəliflik və İnsan Hüquqlarının Balanslaşdırılması: Sosial işçilər mədəni müxtəlifliyə hörmətlə yanaşmaq və universal insan hüquqları standartlarına riayət etmək arasında tarazlıq yaratmalıdır. Bu, insan hüquqları prinsiplərinə uyğun olan mədəni təcrübələrin tanınması və onlara hörmət edilməsini, eyni zamanda fərdi hüquq və ləyaqəti pozanlara qarşı mübarizəni əhatə edir. Məsələn, qadın sünəti (FGM) bəzi icmalarda mədəni təcrübədir, lakin bu, qızların və qadınların bədən toxunulmazlığı və sağlamlıq hüquqlarını pozur. Sosial işçilər icma dialoqlarında iştirak edə, məlumatlılığı artırma və fərdlərin hüquqlarına xələl gətirmədən mədəni ənənələrə hörmət edən alternativ mərasimlər və ya mərasimlər təşkil edə bilərlər.

Yerli İcmalarla Məşğulluq: Mədəni relativizm və kontekstual mürəkkəbliklərlə effektiv şəkildə məşğul olmaq üçün sosial işçilər yerli icmalarla fəal şəkildə əlaqə saxlamalıdır. Onlar etimad yaratmalı, münasibətləri inkişaf etdirməli və cəmiyyətin perspektivlərini, dəyərlərini və istəklərini başa düşməlidirlər. İcma üzvləri ilə əməkdaşlıq etməklə sosial işçilər insan hüquqlarını təşviq edərkən yerli kontekstlə səsleşən müdaxilələr və strategiyaları uyğunlaşdırmağa bilərlər. Məsələn, yerli icmalarda sosial işçilər icma liderləri, ağsaqqallar və mədəniyyət işçiləri ilə birlikdə mədəni hüquqlara hörmətlə yanaşı, sosial problemləri həll edən müdaxilələrə yerli bilik və təcrübələri daxil etmək üçün işləyə bilərlər.

İnsan Hüquqları üzrə Maarifləndirmə: Mədəni nisbilik və kontekstual mürəkkəbliklərin aradan qaldırılması davamlı insan hüquqları təhsili və maarifləndirmə təşəbbüslərini tələb edir. Sosial işçilər həm icmalar daxilində, həm də bu sahədə peşəkarlar arasında insan hüquqları sahəsində savadlılığın təşviqində mühüm rol oynayırlar. İnsan hüquqları prinsipləri üzrə təhsil vermək, müzakirələri asanlaşdırmaq və fərdlərə öz hüquqlarını müdafiə etmək üçün səlahiyyət verməklə sosial işçilər müxtəlif mədəni perspektivləri qəbul etməklə yanaşı, insan hüquqlarına hörmət mədəniyyətinin yaradılmasına töhfə verirlər.

Xülasə, mədəni relativizm və insan hüquqları və sosial iş kontekstində kontekstual mürəkkəbliklərlə məşğul olmaq mədəniyyət, kontekst və tarixin insan hüquqlarının həyata keçirilməsinə təsirinin dərk edilməsini əhatə edir. Sosial işçilər öz təcrübələrinə mədəni həssaslıqla yanaşmalı, zərərli mədəni təcrübələrə meydan oxumalı, struktur bərabərsizlikləri həll etməli və universal insan hüquqları standartlarını dəstəkləyən mədəni cəhətdən uyğun həllər tapmaq üçün icmalarla əməkdaşlıq etməlidirlər. Mədəni müxtəliflik və insan hüquqları arasında balans yaratmaqla sosial işçilər bütün fərdlər və icmalar üçün sosial ədalət, inklüzivliyi və ləyaqəti effektiv şəkildə təşviq edə bilərlər.

9. Resurslar

Sosial iş və insan hüquqları sahəsində çalışan təşkilatlar və şəbəkələr

Sosial iş və insan hüquqları sahəsində fəaliyyət göstərən bir neçə təşkilat və şəbəkə, həmçinin insan hüquqları ilə bağlı məlumatlara çıxışı təmin edən onlayn platformalar və məlumat bazaları mövcuddur. Budur bəzi nümunələr:

Təşkilatlar və Şəbəkələr:

- **Beynəlxalq Sosial İşçilər Federasiyası (IFSW):** IFSW sosial işi və sosial ədaləti təbliğ edən qlobal bir təşkilatdır. O, insan hüquqlarını müdafiə edir, sosial işçilərin peşəkar inkişafını dəstəkləyir və bütün dünyada sosial iş təcrübəsini gücləndirmək üçün çalışır.
- **Sosial İş Məktəblərinin Beynəlxalq Assosiasiyası (IASSW):** IASSW sosial iş təhsili təklif edən məktəblər və universitetlərin qlobal birliyidir. Sosial ədalət və insan hüquqlarına diqqət yetirməklə, sosial iş təhsili və tədqiqatının inkişafına kömək edir.
- **Amnesty International:** Amnesty International dünya miqyasında insan hüquqlarını qorumaq üçün araşdırma, təbliğat və kampaniyalar aparan tanınmış insan hüquqları təşkilatıdır. O, müxtəlif insan hüquqları problemlərinə, o cümlədən ifadə azadlığı, işgəncə, ayrı-seçkilik və gender bərabərliyinə toxunur.
- **Human Rights Watch:** Human Rights Watch müstəqil təşkilatdır və dünyada insan hüquqlarının pozulması hallarını araşdırır və hesabat verir. O, ədaləti və hesabatlılığı təşviq etmək üçün araşdırma aparır, siyasət dəyişikliklərini müdafiə edir və insan hüquqlarının pozulmasını ifşa edir.
- **Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnsan Hüquqları Şurası (UNHRC):** UNHRC Birləşmiş Millətlər Təşkilatı sistemində qlobal səviyyədə insan hüquqlarının təşviqi və qorunmasına cavabdeh olan hökumətlərarası qurumdur. O, insan hüquqlarının vəziyyətini araşdırır, sorğular aparır və insan hüquqları ilə bağlı problemləri həll etmək üçün dövlətlərlə dialoq aparır.

İnsan hüquqları məlumatlarına daxil olmaq üçün onlayn platformalar və məlumat bazaları

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnsan Hüquqları Portalı: BMT-nin İnsan Hüquqları Portalı hesabatlar, nəşrlər və resurslar da daxil olmaqla insan hüquqları ilə bağlı zəngin məlumat təqdim edir. O, beynəlxalq insan hüquqları standartlarına, ölkəyə aid məlumatlara və tematik məsələlərə çıxış təklif edir.

Human Rights Education Associates (HREA): HREA insan hüquqları üzrə təhsil və təlim materialları təklif edən onlayn platformadır. O, onlayn kurslar, nəşrlər və alət dəstləri də daxil olmaqla müəllimlər, fəallar və praktikantlar üçün resursları təmin edir.

Oksford İnsan Haqları Mərkəzi: Oksford İnsan Hüquqları Mərkəzi insan hüquqları sahəsində tədqiqat və təqaüdləri təşviq etmək üçün akademikləri, tələbələri və praktikantları bir araya gətirən platformadır. O, geniş spektrli insan hüquqları mövzularına dair məqalələrə, bloqlara və tədqiqat sənədlərinə çıxışı təmin edir.

Human Rights Documentation Initiative (HRDI): HRDI insan hüquqları üzrə sənədləri və materialları toplayan, qoruyan və onlara çıxışı təmin edən rəqəmsal arxivdir. Buraya insan hüquqları ilə bağlı ilkin mənbələr, hesabatlar, hüquqi sənədlər və multimedia resursları daxildir.

Açıq Qlobal Hüquqlar: Açıq Qlobal Hüquqlar insan hüquqları məsələlərinə dair məqalələr, rəylər və təhlillər dərc edən onlayn platformadır. O, insan hüquqları üzrə ekspertlərin, fəalların və alimlərin töhfələrini əks etdirir, müxtəlif perspektivlər və anlayışlar təqdim edir.

Davranış Sağlamlığı və Sosial Ədalət üçün Qlobal Alyans: Qlobal Alyans davranış sağlamlığında sosial ədalət və insan hüquqları məsələlərini həll etmək üçün sosial işçiləri, psixoloqları və digər psixi sağlamlıq mütəxəssislərini bir araya gətirən beynəlxalq təşkilatdır. O, davranış sağlamlığı sahəsində insan hüquqları və sosial ədalətlə bağlı təbliğat, araşdırma və təhsili təşviq edir. Rəsmi link:

<https://www.gabehalliance.org/>

Bunlar sosial iş və insan hüquqları sahəsində çalışan təşkilatların, şəbəkələrin və onlayn platformaların yalnız bir neçə nümunəsidir. Onlar informasiya əldə etmək, araşdırma aparmaq və insan hüquqlarının qlobal miqyasda təşviqi və müdafiəsi üçün vəkillik və aktivizmlə məşğul olmaq üçün dəyərli resurslar rolunu oynayır.

10.

Keys Nümunələri və Ən Yaxşı Təcrübələr

Uğurlu sosial iş müdaxilələrini nümayiş etdirən real həyat nümunələri

Burada insan hüquqları sahəsində uğurlu sosial iş müdaxilələrini nümayiş etdirən real nümunə araşdırmalarının ətraflı təsvirləri verilmişdir:

Nümunə 1:

Zimbabvedəki Ağsaqqallar Təşəbbüsü

Təsvir: Nelson Mandela tərəfindən əsas qoyulmuş qlobal liderlərin təşkilatı olan Ağsaqqallar Təşəbbüsü, yaşlı insanların üzləşdiyi insan hüquqları problemlərini həll etmək üçün Zimbabvedə yerli sosial işçilər və insan haqları fəalları ilə əməkdaşlıq etmişdir. Müdaxilə Zimbabve cəmiyyətində yaşlı insanların yaşadığı zorakılıq, ayrı-seçkilik və laqeydliklə mübarizə aparmaq məqsədi daşıyırdı. Ağsaqqallar və onların yerli tərəfdaşları yaşlı insanların hüquqları haqqında məlumatlılığı artırmaq və siyasət dəyişikliklərinə təsir etmək üçün icma dialoqları, ictimai məlumatlandırma kampaniyaları və təbliğat söyləri ilə məşğul olurlar. Onlar qoruyucu tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin etmək, sosial inklüzivliyi və yaşlı insanların hüquqlarına hörməti təşviq etmək üçün hökumət rəsmiləri, icma liderləri və vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları ilə sıx əməkdaşlıq ediblər.

Mənbə: The Elders - Zimbabvedə Yaşlıların Hüquqlarının Təşviqi

Nümunə 2:

Kanadada Yerli İcmaların Gücləndirilməsi

Təsvir: Kanadanın Yerli Qadınlar Assosiasiyası (NWAC) Kanadada yerli qadınların və qızların hüquqlarını və rifahını təşviq etmək məqsədi daşıyan sosial iş müdaxiləsi həyata keçirdi. Müdaxilə yerli qadınların üzləşdiyi gender ayrı-seçkiliyi, irqçilik və müstəmləkəçiliyin kəşifən problemlərini tanıdı. NWAC və onların tərəfdaşları mədəni dirçəliş, icmanın sağalması, təbliğat və siyasətə cəlb olunmasını əhatə edən vahid bir yanaşma tətbiq etdilər. Müdaxilə təhlükəsiz məkanların yaradılmasını, mədəni baxımdan uyğun məsləhət və dəstək xidmətlərinin təklif edilməsini, icmanın rəhbərlik etdiyi təşəbbüslərin asanlaşdırılmasını və sistemli problemlərin həlli üçün siyasət təbliğatının aparılmasını əhatə edirdi. Müdaxilə yerli qadınların hüquqlarının tanınması və onlara hörmət edilməsində əhəmiyyətli irəliləyişlərə, o cümlədən qanunvericilikdəki dəyişikliklərə.

Mənbə: Kanada Doğma Qadınlar Assosiasiyası - Yerli Qadınların və Qızların Gücləndirilməsi

Nümunə 3: Braziliyada LGBTQ+ Hüquqlarının Təşviqi

Təsvir: Braziliyada LGBTQ+ hüquqları təşkilatı olan Grupo Gay da Bahia (GGB), LGBTQ+ hüquqlarını inkişaf etdirmək və ayrı-seçkilik və zorakılıqla mübarizə aparmaq üçün sosial işçilər, fəallar və hüquq ekspertləri ilə birlikdə çalışmışdır. Müdaxilə nifrət cinayətləri, stiqma və qeyri-bərabər rəftar da daxil olmaqla LGBTQ+ fərdlərinin üzləşdiyi insan hüquqları pozuntularının həllinə yönəldilib. GGB psixi sağlamlıq dəstəyi, hüquqi yardım və icmanın səlahiyyətləndirilməsi proqramları da daxil olmaqla hərtərəfli dəstək xidmətləri göstərmişdir. Onlar ayrı-seçkilik yaradan qanunlara və siyasətlərə etiraz etmək üçün strateji məhkəmə çekişmələri ilə məşğul olmuş, insan hüquqlarının pozulması ilə bağlı araşdırmalar və sənədləşdirmə aparmış, milli və beynəlxalq səviyyələrdə siyasət islahatlarının aparılmasını müdafiə etmişlər. Müdaxilə əhəmiyyətli hüquqi irəliləyişlər, ictimai məlumatlılığın artması və Braziliyada LGBTQ+ fərdlərinin sosial qəbulunun yaxşılaşması ilə nəticələndi.

Mənbə: Grupo Gay da Bahia - Braziliyada LGBTQ+ Hüquqlarının Müdafiəsi

Nümunə 4: Syerra Leonədə Uşaq Əsgərlərin Reabilitasiyası və Reintegrasiyası

Təsvir: Uşaq Əsgərlər Təşəbbüsü, yerli sosial işçilər və təşkilatlarla əməkdaşlıq edərək, Sierra Leonədəki keçmiş uşaq əsgərlərin reabilitasiyası və yenidən integrasiyası üçün hərtərəfli müdaxilə həyata keçirdi. Müdaxilə psixososial dəstək, təhsil imkanları, peşə təhsili və icma əsaslı reintegrasiya proqramlarını əhatə edirdi. Sosial işçilər fərdi və qrup məsləhətlərinin aparılmasında, ailələrin birləşməsinin asanlaşdırılmasında və uşaq əsgərlərin hüquqlarının və rifahının müdafiəsində mühüm rol oynadılar. Müdaxilə uğurlu reintegrasiya, təkmilləşdirilmiş psixi sağlamlıq və keçmiş uşaq əsgərlər üçün davamlı və ləyaqətli gələcək üçün genişləndirilmiş perspektivlərlə nəticələndi.

Mənbə: Roméo Dallaire Uşaq Əsgərləri Təşəbbüsü - Sierra Leone Case Study

Nümunə 5:

Taylandda İnsan Alveri ilə Mübarizə

Təsvir: İnsan Hüquqları və İnkişaf Fondu (HRDF), sosial işçilər və icma təşkilatları ilə əməkdaşlıq edərək, Taylandda insan alveri ilə mübarizə üçün hərtərəfli müdaxilə həyata keçirdi. Müdaxilə istismara məruz qalma riski altında olan qadınlar və uşaqlar kimi həssas əhali qruplarını hədəf olaraq qarşısının alınması, müdafiəsi və təqibinə yönəldilib. Müdaxilə maarifləndirmə kampaniyalarını, icma səfərbərliyini, qurbanların müəyyən edilməsi və dəstək xidmətlərini, hüquqi yardımı və siyasətin təbliğini əhatə edirdi. Sosial işçilər insan alverindən zərər çəkmiş şəxslərə məsləhət, işin idarə edilməsi və dəstək verilməsində, onların hüquqlarının qorunmasında və ehtiyaclarının qarşılınmasında mühüm rol oynayıblar. Müdaxilə ictimai məlumatlılığın artmasına, qurbanlara dəstək xidmətlərinin təkmilləşdirilməsinə.

Mənbə: İnsan Hüquqları və İnkişaf Fondu - Taylandda İnsan Alverinə Qarşı Mübarizə Proqramı

Nümunə 6:

Hindistanda Əlillərin Hüquqlarının Təşviqi

Təsvir: İnsan Hüquqlarının İnkişafı Cəmiyyəti (SAHR) əliliyi olan insanların hüquqlarını təşviq etmək üçün Hindistanda sosial işçilər, əlillik hüquqları fəalları və təşkilatlarla əməkdaşlıq etdi. Müdaxilə əliliyi olan şəxslərin təhsilə, səhiyyəyə, məşğulluğa və sosial iştiraka bərabər çıxışını təmin etmək məqsədi daşıyırdı. SAHR və onların tərəfdaşları maarifləndirmə kampaniyaları keçirmiş, potensialın gücləndirilməsi üzrə seminarlar təşkil etmiş, inklüziv siyasət və qanunvericiliyi müdafiə etmiş və əlillərə uyğun xidmətlər və infrastrukturun yaradılmasını dəstəkləmişlər. Sosial işçilər əliliyi olan şəxslərin səlahiyyətlərinin artırılmasında, onların cəmiyyətə daxil edilməsinin asanlaşdırılmasında və müxtəlif səviyyələrdə hüquqlarının müdafiəsində mühüm rol oynadılar. Müdaxilə xidmətlərə çıxışın yaxşılaşdırılması, əlillik hüquqları haqqında məlumatlılığın artması.

Mənbə: İnsan Hüquqlarının İnkişafı Cəmiyyəti - Hindistanda Əlillərin Hüquqları Proqramı

Bu nümunə araşdırmaları insan hüquqları sahəsində uğurlu sosial iş müdaxilələri haqqında məlumat verir. Hər bir nümunə araşdırması haqqında daha ətraflı məlumat əldə etmək üçün mən müvafiq təşkilatların veb saytlarına baş çəkməyi və onların hesabatlarını, nəşrlərini və tədqiqat materiallarını araşdırmağı tövsiyə edirik.

İnsan hüquqları problemlərinin həllinə innovativ yanaşmaların vurğulanması

Sosial iş sahəsində insan hüquqları problemlərinin həllinə innovativ yanaşmalara diqqət artır. Bu yanaşmalar mürəkkəb və inkişaf edən insan hüquqları problemlərini həll etmək üçün yaradıcı və uyğunlaşma strategiyalarına ehtiyac olduğunu qəbul edir. Sosial işçilər yeniliyi təşviq etməklə, fərdlər, qruplar və icmalar tərəfindən yaşanan müxtəlif ehtiyaclarla və hüquq pozuntularına effektiv şəkildə cavab verə bilirlər.

İştirakçı yanaşmalar: Yenilikçi yanaşmalardan biri insan hüquqları işində iştirakçı təcrübələrin təşviqidir. Bu, fərdlərin və icmaların qərar qəbul etmə proseslərinə, siyasətin hazırlanmasına və proqramın həyata keçirilməsinə fəal şəkildə cəlb edilməsini nəzərdə tutur. İnsan hüquqları problemlərindən birbaşa təsirlənənləri cəlb etməklə, sosial işçilər həll yollarının müvafiq, əhatəli olmasını təmin edə və fərdlərə öz hüquqlarını müdafiə etmək imkanı verə bilirlər.

Nümunə: İcma əsaslı insan hüquqları layihələrində sosial işçilər icma üzvlərinin öz narahatlıqlarını ifadə edə, təcrübələrini bölüşə və üzləşdikləri xüsusi insan hüquqları problemlərini həll etmək üçün kollektiv şəkildə fəaliyyət planları hazırlaya biləcəkləri iştirakçı seminarlar və forumlara kömək edə bilər. Bu yanaşma icmalara həll yollarına sahib çıxmağa imkan verir və davamlı dəyişikliyə təkan verir.

Texnologiya və Rəqəmsal Vəkillik: Texnologiya və rəqəmsal platformaların istifadəsi sosial işçilər üçün insan hüquqlarının müdafiəsi üçün yeni yollar açdı. Sosial media, onlayn platformalar və mobil proqramlar kimi rəqəmsal vasitələrdən məlumatlılığı artırmaq, məlumatı yaymaq, dəstəyi səfərbər etmək və insan hüquqları müdafiəçiləri arasında şəbəkələşməni asanlaşdırmaq üçün istifadə edilə bilər.

Nümunə: Sosial işçilər sosial media kampaniyalarından insan hüquqlarının pozulmasına işiq salmaq, ədalətsizlik hekayələrini bölüşmək və konkret səbəblər üçün ictimai dəstəyi səfərbər etmək üçün istifadə edə bilirlər. Onlayn platformalar və veb-saytlar öz hüquqları, xidmətlərə çıxış və pozuntular barədə məlumat vermək imkanları haqqında məlumat axtaran şəxslər üçün resurs rolunu oynaya bilər. Mobil proqramlar həssas vəziyyətdə olan şəxslərə dərhal dəstək, məsləhət və hüquqi məsləhət verə bilər.

Kəsişmə və hüquqa əsaslanan yanaşmalar: Sosial işdə innovativ yanaşmalar insan hüquqları məsələlərinin kəsişməsini tanıyır və zülm və ayrı-seçkiliyin çoxölçülü aspektlərini həll etmək üçün hüquqa əsaslanan obyektiv tətbiq edir. Bu, ayrı-seçkiliyin və bərabərsizliklərin müxtəlif formalarının kəsişdiyini və fərdlərin öz hüquqlarına çıxışına necə təsir etdiyini başa düşməyi əhatə edir.

Nümunə: Sosial işçilər gender əsaslı zorakılıq kimi məsələləri həll edərkən, etnik azlıqdan olan qadınlar və ya LGBTQ+ fərdləri kimi təcrid olunmuş qrupların unikal təcrübələrini nəzərə alaraq kəsişən yanaşma tətbiq edə bilirlər. Ayrı-seçkiliyin kəsişən formalarını başa düşməklə, sosial işçilər bu şəxslərin üzləşdiyi xüsusi ehtiyaclara və hüquq pozuntularına cavab verən xüsusi müdaxilələr hazırlaya bilirlər.

Birgə tərəfdaşlıqlar: Sosial işdə innovativ yanaşmalar insan hüquqları problemlərini həll etmək üçün əməkdaşlıq tərəfdaşlığının vacibliyini vurğulayır. Bu, hərtərəfli və inteqrasiya olunmuş həll yolları hazırlamaq üçün müxtəlif maraqlı tərəflərlə, o cümlədən dövlət qurumları, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları, icma liderləri və hüquq pozuntularından təsirlənən şəxslərlə birgə işləməyi nəzərdə tutur.

Nümunə: Sosial işçilər insan alverindən xilas olmuş şəxslər üçün vahid dəstək sistemləri yaratmaq üçün hüquqi yardım təşkilatları, səhiyyə təminatçıları, təhsil müəssisələri və icma əsaslı qruplarla əməkdaşlıq edə bilər. Müxtəlif təcrübə və resursları bir araya gətirməklə, bu tərəfdaşlıqlar hüquqi təmsilçilik, səhiyyə, psixoloji dəstək, peşə təhsili və sosial inteqrasiya proqramları kimi bir sıra xidmətlər təqdim edə bilər.

Yekun olaraq, sosial işdə innovativ yanaşmaların vurğulanması insan hüquqları problemlərinə dinamik və effektiv cavab verməyə imkan verir. İştirakçı təcrübələri mənimsəməklə, texnologiyadan istifadə etməklə, kəsişən və hüquqlara əsaslanan yanaşmaları qəbul etməklə və əməkdaşlıq tərəfdaşlığını təşviq etməklə sosial işçilər müsbət dəyişikliklərə səbəb ola və müxtəlif kontekstlərdə insan hüquqlarının təşviqi və qorunmasına töhfə verə bilirlər.

Test

1. Bu bələdçi kitabın məqsədi nədir?

- a) Sosial iş və insan hüquqları arasında əlaqəni araşdırmaq
- b) Sosial işdə karyera rəhbərliyini təmin etmək
- c) Sosial işçilər üçün özünə qulluq təcrübələrini təşviq etmək
- d) İnsan hüquqlarının pozulmasının iqtisadi təsirini təhlil etmək

2. Hansı sənəd insan hüquqlarının əsas prinsiplərini əks etdirir?

- a) Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi (UDHR)
- b) Sosial İşçilərin Etika Kodeksi
- c) Fəaliyyətin, Əlilliyin və Sağlamlığın Beynəlxalq Təsnifatı (ICF)
- d) Kioto Protokolu

3. Pozitiv və neqativ hüquqlar nədir?

- a) Dövlətdən hərəkət tələb edən hüquqlar və fərdləri dövlətin müdaxiləsindən qoruyan hüquqlar
- b) Vətəndaşlara verilən hüquqlar və vətəndaş olmayanlara verilən hüquqlar
- c) Vətəndaş azadlıqları və iqtisadi və sosial təminatla bağlı hüquqlar
- d) Mümkün hüquqlar. asanlıqla həyata keçirilə bilər və həyata keçirilməsi çətin olan hüquqlar

4. İnsan hüquqlarının inkişafında sosial işin rolu nədir?

- a) Sosial iş insan hüquqlarının pozulmasına kömək edir
- b) Sosial iş beynəlxalq insan hüquqları standartlarının yerli səviyyədə həyata keçirilməsinə dəstək verir
- c) Sosial iş insan hüquqlarına deyil, yalnız fərdi rifaha diqqət yetirir
- d) Sosial işin insan hüquqlarına aidiyyəti yoxdur. insan hüquqları

5. Hansı əsas insan hüquqları məsələsi bütün fərdlərin ədalətli rəftarına və inklüzivliyinə diqqət yetirir?

- a) Ayrı-seçkilik və bərabərlik
- b) Yoxsulluq və iqtisadi ədalət
- c) Gender bərabərliyi və qadın hüquqları
- d) Qaçqın və miqrantların hüquqları

6. İnsan hüquqlarının müdafiəsində ictimai vəkilliyin əhəmiyyəti ibarətdir?

- a) İnsan hüquqları problemləri haqqında məlumatlılığı artırır və dəyişikliyə üçün dəstəyi səfərbər edir
- b) Sosial iş klientlərinin məxfiliyini təmin edir
- c) Kollektiv fəaliyyətdən daha çox fərdi özünü müdafiə etməyi təşviq edir
- d) Sosial işçilərin siyasətin təbliğinə cəlb edilməsini məhdudlaşdırır

7. Sosial işçilər insan hüquqlarını necə effektiv şəkildə qoruya bilərlər?

- a) Müxtəlif maraqlı tərəflərlə əməkdaşlıq edərək və vəkillikdə iştirak etməklə
- b) Yalnız fərdlərə birbaşa xidmətlər göstərməyə diqqət yetirməklə
- c) Siyasi məsələlərə hər hansı müdaxilədən qaçmaqla
- d) Şəxsi dəyərləri insan hüquqları prinsiplərindən üstün tutmaqla

8. Sosial işdə və insan hüquqları sahəsində bəzi etik mülahizələr hansılardır?

- a) Klientin məxfiliyini və muxtariyyətini qorumaq
- b) Mədəni müxtəlifliyə və dəyərlərə hörmət etmək
- c) Sosial ədaləti və bərabərliyi müdafiə etmək
- d) Yuxarıda göstərilənlərin hamısı

9. Hansı beynəlxalq konvensiya gender bərabərliyi və qadın hüquqlarının təşviqinə diqqət yetirir?

- a) Uşaq Hüquqları Haqqında Konvensiya (UHK)
- b) Mülki və Siyasi Hüquqlar Haqqında Beynəlxalq Pakt (ICCPR)
- c) Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında Konvensiya (CEDAW)
- d) İsgəncə və digər qəddar, qeyri-insani konvensiya və ya ləyaqəti alçaltdan rəftar və ya cəza

10. Sosial iş və insan hüquqları sahəsində hansı təşkilatlar fəaliyyət göstərir?

- a) Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramı (UNDP)
- b) Beynəlxalq Sosial İşçilər Federasiyası (IFSW)
- c) Amnesty International
- d) Yuxarıda göstərilənlərin hamısı

11. Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinin (İHHB) məqsədi nədir?

- a) Sosial işçilər üçün etik davranış kodeksinin yaradılması
- b) Bütün fərdlərin sahib olduğu əsas insan hüquq və azadlıqlarının təsviri
- c) Qaçqınların və miqrantların xüsusi ehtiyaclarının qarşılınması
- d) Millətlər arasında iqtisadi və ticarət təcrübələrini tənzimləmək

12. Hansı hüquqlar nəslə vətəndaş və siyasi azadlıqlara diqqət yetirir?

- a) Birinci nəslin hüquqları
- b) İkinci nəsil hüquqları
- c) Üçüncü nəsil hüquqları

13. Doğru və ya Yanlış: Sosial iş yoxsulluq və iqtisadi ədalət problemlərinin həllində mühüm rol oynayır.

- a) Doğru b) Yalan

14. Hansı insan hüquqları məsələsi təhsil və səhiyyə üçün bərabər imkanların təmin edilməsinə yönəlib?

- a) Ayır-seçkilik və bərabərlik
- b) Təhsil və səhiyyəyə çıxış
- c) Yoxsulluq və iqtisadi ədalət
- d) Gender bərabərliyi və qadın hüquqları

15. İnsan hüquqlarının müdafiəsində ictimai vəkilliyin əsas məqsədi nədir?

- a) İnsan hüquqları məsələlərində məlumatlılığı artırmaq və dəstəyi səfərbər etmək
- b) Ehtiyacı olan şəxslərə birbaşa xidmət göstərmək
- c) Beynəlxalq insan hüquqları standartlarını tətbiq etmək
- d) Sosial işçilərin siyasi məsələlərə cəlb edilməsini məhdudlaşdırmaq

16. İnsan hüquqları kontekstində mədəni relativizm nəyə istinad edir?

- a) İnsan hüquqlarının universal olması və mədəni fərqliliklərdən asılı olmayaraq bütün fərdlərə şamil edilməsi inancı
- b) İnsan hüquqlarının mədəni norma və dəyərlər əsasında şərh edilməsi ideyası
- c) İnsan hüquqları prinsipləri üzərində mədəni müxtəlifliyin təşviqi
- d) İnsan hüquqlarının istisna edilməsi. müəyyən mədəni qrupların insan hüquqlarının müdafiəsindən istifadə etməsinə mane olur

17. Hansı onlayn platforma insan hüquqları ilə bağlı geniş məlumat resurslarına çıxışı təmin edir?

- a) Human Rights Watch
- b) Amnesty International
- c) Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnsan Hüquqları Şurası
- d) Yuxarıda göstərilənlərin hamısı

18. Doğru və ya Yanlış: Sosial işçilər insan hüquqlarının müdafiəsini təmin etmək üçün ziddiyyətli hüquq və maraqları balanslaşdırmaq üçün məsuliyyət daşıyırlar.

- a) Doğru b) Yalan

19. Hansı insan hüquqları məsələsi əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarına diqqət yetirir?

- a) Ayrı-seçkilik və bərabərlik
- b) Əlillərin hüquqları
- c) Gender bərabərliyi və qadın hüquqları
- d) LGBTQ+ hüquqları

20. Hansı təşkilat global miqyasda insan hüquqlarının müdafiəsi və təşviqi ilə məşğuldur?

- a) Beynəlxalq Sosial İşçilər Federasiyası (IFSW)
- b) Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramı (UNDP)
- c) Human Rights Watch
- d) Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST)

21. Doğru və ya Yanlış: İnsan hüquqlarının ölçülməsi alətləri və göstəriciləri insan hüquqlarının nəticələrini qiymətləndirmək üçün istifadə olunur.

- a) Doğru b) Yalan

22. Hansı beynəlxalq konvensiya qaçqın və miqrantların hüquqlarına diqqət yetirir?

- a) Uşaq Hüquqları Haqqında Konvensiya (UHK)
- b) Mülki və Siyasi Hüquqlar Haqqında Beynəlxalq Pakt (MHHP)
- c) Əlillərin Hüquqları Haqqında Konvensiya (CRPD)
- d) Qaçqınların Statusuna dair Konvensiya (CSR)

23. İnsan hüquqları sahəsində sosial iş müdaxilələrinin əsas məqsədi nədir?

- a) Sosial ədaləti və bərabərliyi təşviq etmək
- b) Fərdi şəxslərə birbaşa maliyyə yardımı göstərmək
- c) Beynəlxalq insan hüquqları hüququnu tətbiq etmək
- d) Cəmiyyətdə ayrı-seçkiliyin və bərabərsizliyin qarşısını almaq

24. Doğru və ya Yanlış: İnnovativ yanaşmalar mürəkkəb insan hüquqları problemlərinin həllində vacibdir.

- a) Doğru b) Yalan

25. Hansı beynəlxalq konvensiya uşaq hüquqlarının təşviqinə diqqət yetirir?

- a) Uşaq Hüquqları Haqqında Konvensiya (UHK)
- b) İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar Haqqında Beynəlxalq Pakt (ICE-SCR)
- c) Qadınlara Qarşı Ayrı-seçkiliyin Bütün Formalarının Ləğv edilməsi haqqında Konvensiya (CEDAW)
- d) İşgəncələrə və Digər Qəddarlığa Qarşı Konvensiya, Qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftar və ya cəza

Cavablar

1. Cavab: a) Sosial iş və insan hüquqları arasında əlaqəni araşdırmaq
2. Cavab: a) Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsi (UDHR)
3. Cavab: a) Dövlətdən hərəkət tələb edən hüquqlar və fərdləri dövlətin müdaxiləsindən qoruyan hüquqlar
4. Cavab: b) Sosial iş beynəlxalq insan hüquqları standartlarının yerli səviyyədə həyata keçirilməsini dəstəkləyir
5. Cavab: a) Ayrı-seçkilik və bərabərlik
6. Cavab: a) O, insan haqları məsələləri ilə bağlı məlumatlılığı artırır və dəyişikliklərə dəstəyi səfərbər edir
7. Cavab: a) Müxtəlif maraqlı tərəflərlə əməkdaşlıq edərək və vəkillikdə iştirak etməklə
8. Cavab: d) Yuxarıda göstərilənlərin hamısı
9. Cavab: c) Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi haqqında Konvensiya (CEDAW)
10. Cavab: d) Yuxarıda göstərilənlərin hamısı
11. Cavab: b) Yoxsulluq və iqtisadi ədalət
12. Cavab: b) Dövlətin müsbət və mənfi öhdəlikləri
13. Cavab: c) Üçüncü nəsil hüquqlar

Cavablar

14. Cavab: a) Sosial iş və insan hüquqlarının kəsişməsi
15. Cavab: b) Təhsilə və səhiyyəyə çıxış imkanı
16. Cavab: d) Yuxarıda göstərilənlərin hamısı
17. Cavab: b) Bir-birinə zidd olan hüquq və maraqların balanslaşdırılması
18. Cavab: d) Yuxarıda göstərilənlərin hamısı
19. Cavab: c) Gender bərabərliyi və qadın hüquqları
20. Cavab: b) LGBTQ+ hüquqları
21. Cavab: d) Yuxarıda göstərilənlərin hamısı
22. Cavab: b) İnsan hüquqları məlumatlarına daxil olmaq üçün onlayn platformalar və məlumat bazaları
23. Cavab: d) Yuxarıda göstərilənlərin hamısı
24. Cavab: b) Uğurlu sosial iş müdaxilələrinin real həyat nümunələri
25. Cavab: a) İnsan hüquqları problemlərinin həllində innovativ yanaşmalara diqqət yetirilməsi

Test üçün reyting şkalası:

- 25-23: Əla! Sizin insan hüquqları və sosial iş haqqında hərtərəfli anlayışınız var.
- 22-19: Çox yaxşı! Müzakirə olunan konsepsiyaları və prinsipləri yaxşı başa düşürsünüz.
- 18-15: Yaxşı! Siz insan hüquqları və sosial işi yaxşı başa düşürsünüz, biraz təkmilləşdirmək olar.
- 14-11: Kafi. Sizin əhatə olunan mövzular haqqında əsas anlayışınız var, lakin əlavə öyrənilməsi tələb olunan sahələr var.
- 10 və aşağı: Öyrənməyə davam edin! İnsan hüquqları və sosial iş üzrə biliklərinizi gücləndirmək üçün bələdçi kitabçasına yenidən baxmağı düşünün.

Mənbələr və əlavə məlumatlar üçün

- “İnsan Hüquqları və Sosial Ədalət: Yardım və Sağlamlıq Peşələrinə Sosial Fəaliyyət və Xidmət”, Cozef Vronka
- “İnsan hüquqları və sosial iş: hüquqa əsaslanan təcrübəyə doğru” Jim Ife tərəfindən redaktə edilmişdir
- Jim Ife tərəfindən redaktə edilən “Sosial İş Təcrübəsinə İnsan Hüquqlarına əsaslanan yanaşma”
- Susan C. Mapp tərəfindən “Qlobal Perspektivdə İnsan Hüquqları və Sosial Ədalət: Beynəlxalq Sosial İşə Giriş”
- Liz Davies və Ilse Julkunen tərəfindən redaktə edilən “Sosial işdə insan hüquqları: Əsas anlayışlar”
- Elisabeth Reichert tərəfindən redaktə edilən “Sosial iş və İnsan Hüquqları: Siyasət və Təcrübə üçün Fond”

- Susan C. Mapp tərəfindən “İnsan Hüquqları və Sosial İş: Sosial İş Məktəbləri və Sosial İş Peşəsi üçün Təlimat”
- Jim Iffe tərəfindən redaktə edilən “İnsan Hüquqları və Sosial İş: Oxucu”
- Arye Neier tərəfindən “Beynəlxalq İnsan Haqları Hərəkatı: Tarix”
- Micheline Ishay tərəfindən redaktə edilən “İnsan Haqları Oxucusu”
- “İnsan Hüquqları və Sosial İş: Nəzəri yanaşmalar və təcrübələr” Güngör Gökçe və Süleyman Uzun
- Doğan Göçmen “İnsan Hüquqları və Sosial Siyasət”
- “Sosial İş və İnsan Haqları” Leyla Ercan
- Hasan Atak tərəfindən “Sosial İş və İnsan Haqları Perspektivi ilə Uşaq İstismarları”
- Yıldırım Şentürk tərəfindən “Sosial İş Təcrübələrində İnsan Hüquqları”
- Gülgün Özdemir və İsmail Koyuncu tərəfindən “İnsan Hüquqları və Sosial İş Arasındakı Əlaqənin Təhlili”
- Funda Taner tərəfindən “Sosial İş Perspektivi ilə İnsan Hüquqları və Əlillik”
- Ayşe Dilek İmamoğlu tərəfindən “Sosial İş Perspektivi ilə İnsan Hüquqları və Gender Bərabərliyi”
- Emre İkizler tərəfindən “Sosial İş Perspektivi ilə İnsan Hüquqları və Miqrasiya”
- Selma Ünal tərəfindən “Sosial İş Perspektivi ilə İnsan Hüquqları və Yaşlanma”

Bu kitablara əlavə olaraq siz aşağıdakı mənbələri də araşdırma bilərsiniz:

- Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnsan Hüquqları: Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnsan Hüquqları İdarəsinin rəsmi internet səhifəsində insan hüquqlarına dair müqavilələr, sənədlər, hesabatlar və xəbərlər haqqında geniş məlumat verilir. Veb sayt: www.ohchr.org
- Amnesty International: İnsan hüquqlarının müdafiəsi və tədqiqatı ilə məşğul olan qlobal təşkilat. Onların veb-saytı müxtəlif insan hüquqları məsələlərinə dair hesabatlar, kampaniyalar və resurslar təqdim edir. Veb sayt: www.amnesty.org
- Human Rights Watch: Dünya miqyasında insan hüquqları ilə bağlı araşdırmalar və təbliğat aparan beynəlxalq qeyri-kommersiya təşkilatı. Onların veb-saytı insan hüquqlarına dair geniş spektrli mövzularda hesabatlar, xəbərlər və təhlillər təklif edir. Veb sayt: www.hrw.org

•Beynəlxalq Sosial İşçilər Federasiyası (IFSW): Sosial işçilərin maraqlarını təmsil edən qlobal təşkilat. Onların veb-saytı sosial iş və insan hüquqları ilə bağlı resurslar, siyasət bəyanatları və nəşrlər təqdim edir. Veb sayt: www.ifsw.org

•Davranış Sağlamlığı və Sosial Ədalət üçün Qlobal Alyans: Sosial ədalətsizliyin aradan qaldırılmasına və davranış sağlamlığında insan hüquqlarının təşviqinə diqqət yetirən bir təşkilat. Onların veb saytı resurslar, nəşrlər və təbliğat vasitələri təklif edir. Veb sayt: www.social-justice.org

“Sosial İş və İnsan Hüquqları” kitabı Azərbaycanda insan hüquqları prinsipləri ilə sosial iş sahəsi arasında mühüm kəsişməsindən bəhs edir. Ubuntu Sosial İş Dərnəyi sosial iş təcrübələrini inkişaf etdirmək öhdəliyi kontekstində işlənilib hazırlanmış bu kitab sosial iş üzrə praktikantlar, müəllimlər və tələbələr üçün dəyərli mənbə rolunu oynayır. İnsan hüquqları və sosial iş arasında əsas əlaqələri tədqiq etməklə, bu kitab Azərbaycanda insan hüquqlarının təşviqi və qorunmasında sosial işçilərin oynadığı rolun hərtərəfli başa düşülməsini təmin edir.

ubuntu
i am because we are